

Brīvības

sardzē

Saharova balva trijos gadu desmitos

Brīvības

sardzē

© Eiropas Savienība, Eiropas Parlaments, 2017

Fotogrāfijas

Enri Canaj / Magnum Photos

Bieke Depoorter / Magnum Photos

Jérôme Sessini / Magnum Photos

Newsha Tavakolian / Magnum Photos,
ar *Amine Landoulsi* atbalstu

Teksts

Éric Fottorino ar *Manon Paulic* atbalstu

Vizuālais noformējums

Hello Dune Lunel

Pateicības

Saharova stipendiāti: *Asma Kaouech,*
Ameha Mekonnen, Jadranka Miličević
un *Samrith Vaing*

Magnum Photos: Clarisse Bourgeois,
Antoine Kimmerlin, Nikandre Koukoulioti,
Giulietta Palumbo, Claire Saillard, Pauline Sain

Par šīs grāmatas saturu ir atbildīgi tikai tās autori,
un tajā paustie viedokļi ne vienmēr atspoguļo
Eiropas Parlamenta oficiālo nostāju.

Brīvības

sardzē

Saharova balva trijos gadu desmitos

Nākamais atvērums: **Gijs Lekvereks**
Vācija, Berlīne, 1989. gads.
Jaunieši uz Berlīnes mūra sagaida Jauno gadu.

Satura rādītājs

Priekšvārds	9
Samrits Vengs (<i>Samrith Vaing</i>)	14
Asma Kaueča (<i>Asma Kaouech</i>)	48
Ameha Mekonens (<i>Ameha Mekonnen</i>)	82
Jadranka Miličevića (<i>Jadranka Miličević</i>)	114
Brīvības sardzē	151
Saharova balva	167
Saharova balvas laureāti	168
Eiropas Parlamenta loma	170

Priekšvārds

Antonio Tajāni

Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs

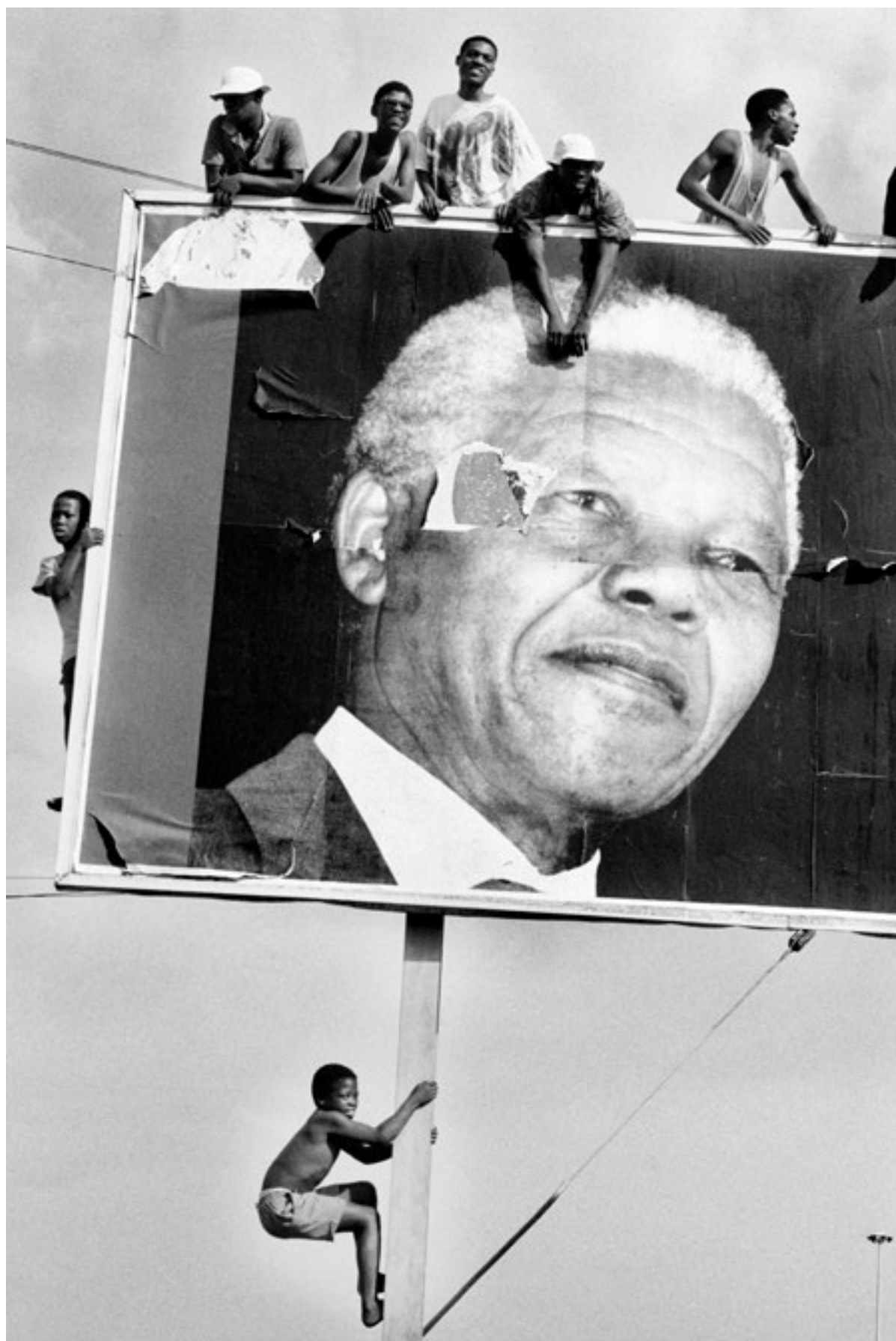
Šogad Saharova balvu piešķir jau trīsdesmito reizi, un es uzskatu, ka tā šobrīd ir tikpat svarīga kā tad, kad šo balvu pirmo reizi 1988. gadā saņēma Nelsons Mandela un Anatolijs Marčenko. Cīņa par cilvēktiesībām arvien ir prioritāte Eiropas Parlamenta darba kārtībā. Saharova balva par domas brīvību ir uzskatāma iniciatīva plašākai iesaistei mūsu kopīgo vērtību pamatā esošo cilvēktiesību jautājumu risināšanā.

Saharova balva ir tikusi piešķirta daudzām izcilām personībām, un laika gaitā tā ir ieguvusi daudz lielāku nozīmi — tā nav tikai ikgadēja ceremonija; tā ir kļuvusi par laureātiem svarīgu instrumentu. Eiropas Parlaments palīdz laureātiem iesaistīties Saharova balvas tīklā un atbalsta viņus kā vēstniekus, kuri veicina šīs iniciatīvas garu. Lai atbalstītu cilvēktiesību aizstāvjus visā pasaulē, kopā ar laureātiem esam izveidojuši Saharova stipendijas programmu.

Šī grāmata ir veltījums visiem tiem, kuri — tieši tāpat kā laureāti — cīnās par savām tiesībām

un lielāku taisnīgumu sabiedrībā, vienlaikus motivējot citus cilvēkus darīt to pašu. Tajā ir atspoguļots četru drosmīgu Saharova stipendiātu vēra ņemamais darbs un stāstīts par viņu dzīvi. Es viņus apbrīnoju un paužu viņiem savu atbalstu. Tādu cīnītāju kā šie četri stipendiāti ir ļoti daudz. Vēlos izmantot šo iespēju, lai pateiktos izcilajam žurnālistam un rakstniekam Ērikam Fotorīno, kurš tik labi ir izstāstījis šo četru cīnītāju dzīvesstāstus un kura eseja par cilvēktiesībām pasaulē raisa dziļas pārdomas. Vēlos pateikties arī četriem pazīstamiem fotogrāfiem Žeromam Sesīni, Bjekei Deporterei, Enrī Kanajam un Nevšai Tavakoljanai, kuru fotogrāfijas spilgti ilustrē minētos stāstus.

Pēdējo gadu laikā dažādās pasaules vietās pilsoniskās sabiedrības iesaiste norisēs ir pakāpeniski samazinājusies. Organizācijas, kas cenšas aizstāvēt līdzpilsoņu pamattiesības, nereti tiek apsūdzētas par darbošanos ārvalstu labā, un, lai tās apklusinātu, tiek izmantoti tādi paņēmieni kā iebiedēšana, ieslodzīšana

un spīdzināšana. Pamattiesības tiek pārkāptas arī Rietumu sabiedrībā un Eiropas Savienības teritorijā. Globālais terorisms apdraud mūsu pilsoņu pamatbrīvības, un mums apņēmīgi jācīnās, lai to nepieļautu, vienlaikus raugoties, lai šīs brīvības netiktu aizskartas.

Līdz šim ar Saharova balvu trīs reizes ir godināti demokrātijas aizstāvji no Kubas — Giljermo Farinjas 2010. gadā, kustība "Damas de Blanco" 2005. gadā un Osvaldo Hosē Paija Sardinjass 2002. gadā. Paužot atzinību Hu Dzjam 2008. gadā un Vejam Dzjinšenam 1996. gadā, uzmanība divas reizes tikusi pievērsta ilgajai un sarežģītajai cīņai par cilvēktiesībām Ķīnā. 2012. gadā ir godināta Irānas aktivistu Nasrinas Sotudehas un Džafara Panahi darbība, bet 2009. gadā — Krievijas NVO "Memoriāls" darbība.

Preses brīvība ir apdraudēta vairākās valstīs, kur valdība mēģina apklusināt un apspiest žurnālistus. Piešķirot Saharova balvu organizācijai "Reportieri bez robežām" 2005. gadā, Baltkrievijas Žurnālistu savienībai 2004. gadā un kustībai "Oslobođenje" 1993. gadā, Eiropas Parlaments ir godinājis visus tos sabiedrības pārstāvjus, kuri uzskata, ka neatkarīga žurnālistika ir demokrātijas mugurkauls.

Runājot par cilvēktiesību pārkāpumiem, sievietes joprojām ir visneaizsargātākās. 2013. un 2005. gada laureātes — Malala Jusafzaja un Hauva Ibrahima — enerģiski aizstāv un veicina sieviešu tiesības, tostarp tiesības izglītoties. Par cīņu pret plašo vardarbību, kas vērsta pret konfliktos cietušām sievietēm un bērniem, 2016. gadā Saharova balva tika piešķirta divām drošsirdīgām jezīdu sievietēm no Irākas Lamijai Adži Bašarai un Nadiai Muradai Basī Tahai un 2014. gadā — Kongo ārstam Denisam Mukvegem.

Ar Saharova balvu tiek godināta arī vispersoniskākā no visām cilvēktiesībām, proti, domas brīvība. Saharova balvas laureāti, piemēram, blogeris no Saūda Arābijas Raifs Badāvi, nokļuva ieslodzījumā par to vien, ka pauda savas domas.

Jau trīs gadu desmitus Saharova balvas laureāti mums nodod iedvesmojošu mantojumu. Es ceru, ka nākamajos trīsdesmit gados šī iedvesma, ko no viņiem saņemam, iedrošinās arī citus nebūt vienaldzīgiem, apņēmīgi rīkoties un cīnīties par taisnīgāku pasauli, tādējādi vēl vairāk nostiprinot Saharova balvas nozīmi.

Kreisā puse: **Jans Berijs**
Dienvidāfrika, Lamontvila, 1994. gads.
Nelsona Mandelas atbalstītāji prezidenta vēlēšanās gaida viņa ierašanos.

Nākamais atvērums: **Stjuarts Franklins**
Ķīna, Pekina, 1989. gads.
Protesti Tjaņanmiņas laukumā, kuri dažas dienas vēlāk tiks nežēlīgi apspiesti.

Samrits Vengs (*Samrith Vaing*)

Kambodža

Portretējums:
Jérôme Sessini

Samritam Vengam ir 35 gadi. Jau kopš mazotnes viņš sevi uzskata par pirmiedzīvotāju. Viņš pieder pie bunongu mazākumtautības, kas ir viena no 24 kopienām valstī, kā arī viena no lielākajām un senākajām kopienām. Šī kopiena jau vairāk nekā 2000 gadu apdzīvo Mondolkīrī provinci, kas atrodas Kambodžas austrumdaļā netālu no robežas ar Vjetnamu.

Tas, kas pārsteidza fotogrāfu Žeromu Sesīni (*Jérôme Sessini*), kurš ar Samritu Vengu pavadīja kopā vairākas dienas, bija ainavu rāmums un cilvēku iekšējais miers, ciema iedzīvotāju vienkāršība, autentiskums, kuru viņi vēlējās saglabāt par katru cenu. "Viņu rīcībā nav nekā abstrakta vai ideoloģiska," skaidro reportieris, kurš pieradis atrasties spriedzes pilnas karadarbības pārņemtajās zonās. "Te, šķiet, ir mieram labvēlīga vide un grūti iedomāties, ka varētu notikt politiska vardarbība," viņš uzsver. Tomēr viņam to nācās piedzīvot ceļā uz Stentrēnu. Samrits vēlējās parādīt fotogrāfam dažus mežā izvietotus ciematus, taču policijas spēki un militāristi viņiem neļāva turp doties. Tādējādi nebija iespējams izveidot kontaktus ar vietējām kopienām. Cilvēktiesību aizstāvis gribēja šajos ciematos nokļūt par katru cenu, jo viņš patiesi vēlējās, lai viņa viesis saprastu, ar kādām grūtībām jāsastopas šīm kopienām, kuru zemes ar valdības līdzdalību alkātīgi pār-

ņem Ķīnas uzņēmumi. Taču Žeroms Sesīni viņu atrunāja no tāda riska, jo briesmas bija pārāk lielas.

Patiesā situācija viņam kļuva skaidra, un viņš saskatīja, kādas ir problēmas. Šajā vietā individuālo brīvību aizstāvība ir sasaistīta ar vides, mežu, to iemītnieku — gan cilvēku, gan dzīvnieku — aizsardzību, piemēram, ģimenes fotogrāfijās var ieraudzīt arī pērtiņus vai suņus, kuri tiek uztverti kā ģimenes locekļi. Kad fotogrāfs ieradās Kambodžā, Samrits Vengs piecājās par iespēju visu nedēļu sarunāties angļu valodā, jo tādējādi viņš varēja uzlabot valodas prasmi, lai savu vēstījumu nodotu starptautiskām iestādēm un visiem tiem, kurus viņš vēlas informēt par savu darbību. Šis vietējais cīnītājs ir apņēmis risināt tādus jautājumus kā cilvēka saikne ar zemi, dabiskās vides saglabāšana un cīņa pret klimata pārmaiņām. "Es nepadošos," nebeidz atkārtot Samrits, tādā veidā apliecinot, ka viņam rūp cilvēki un ka viņš nav vienaldzīgs pret viņu problēmām un raizēm.

Kambodža, Prame. 2017. gada jūlijs.
Samrits Vengs, cilvēktiesību aizstāvis un Saharova stipendiāts.

Kambodža, Stentrēnas province.
*Intensīvās kokmateriālu ieguves,
lauksaimniecības zemju paplašināšanas un
aizsprostu ierīkošanas dēļ iznīcinātie meži.*

Nākamais atvērums:

Kambodža, Mondolkīri province.
*Bunongi ir lielākā etniskā grupa, kas apdzīvo
Kambodžas kalnu reģionus. Viņi dzīvo Mondolkīri
provīncē aptuveni 2000 gadu.*

“Visvairāk man rūp mežs,” viņš skaidro. “Es ceru, ka valdība sāks rīkoties un ka tā atbalstīs mūsu darbību. Tomēr tas nenotiek. Gluži pretēji. Mežs ir iznīcināts. Daži aktivisti pat ir nogalināti, daži šobrīd atrodas ieslodzījumā. Citiem ir bail, uz viņiem tiek izdarīts spiediens un viņi pārtrauc pretoties.” Taču Samrits Vengs nepieļauj pat domu, ka viņš varētu pakļauties iebiedēšanai. Viņš vēlas cīnīties par savējiem un pretoties jebkādai netaisnībai. Neviens viņu nedrīkst aizkavēt. Viņš vēlas glābt dabu, lai glābtu cilvēci.

Novērtējot situāciju šajā valstī un iepazīstot meža iedzīvotāju stāvokli, Žeroms Sesīni izlēma atteikties no krāsu fotogrāfijas. Viņaprāt, vislabāk ciema iedzīvotāju autentisko dzīvesveidu atspoguļo melnbaltā fotogrāfija. “Lai labāk parādītu skaistumu, ir jāatsakās attēlā izmantot to, kas ir lieks.” Šķiet, ka viņš vēlējās izveidot vēl tiešāku saikni starp sevi kā fotogrāfu un fotografējamo objektu. Kas piesaistīja viņa uzmanību Kambodžā, kura joprojām cieš no Sarkano khmeru īstenotā genocīda laika posmā no 1975. gada līdz 1979. gadam? Pnompeņas piemiņas muzejā Žeroms Sesīni varēja apskatīt tūkstošiem upuru fotogrāfiju; sejas, kas apklusinātas uz visiem laikiem, tomēr tik uzrunājošas. Neapšaubāmi, ka viņš šajās sejās saskatīja ciešanas. Līdzīgi kā Stentrēnas tirgus laukumā, kur jauna sieviete, stāvēdama lietū un pārdodama dārzeņus, uzlūko tirgus apmeklētājus ar ciešu skatienu. Te pirmiedzīvotājiem nepārtraukti draud izraidīšana, kopš kāds liels Ķīnas uzņēmums ir sācis dambja būvniecību. Lai piespiestu pirmiedzīvotājus doties prom, vie-

tējās iestādes liedz bunongiņiem piekļūt esošajām tirdzniecības vietām. Viņiem jātirgojas ārpusē, neraugoties uz to, ka laika apstākļi mēdz būt ārkārtīgi slikti. Tādējādi vietējās iestādes cenšas salauzt viņu pretestību. Tās zina, ka šādos nelabvēlīgos apstākļos samazināsies viņu ienākumi. Tās cer, ka bunongi pieņems centrālās varas piedāvājumu pamest mājas, pārcelties uz dzīvi tālu no viņiem ierastās vides un senču zemes bezpersoniskos mājokļos, kuri atrodas vēsturiski maznozīmīgās vietās. Mežos dzīvojošajiem bunongiņiem tiek nemītīgi uzspiestas pārcelšanas programmas, taču viņi vēlas vien to, lai viņiem būtu iespēja netraucēti dzīvot savu senču zemē. Samrits bunongus aizstāv. Viņš zina, ka ietekmīgajiem nerūp nekas. Klans, kas pārvalda valsti, bez jebkādiem pašpārmetumiem var iznīcināt tūkstošiem hektāru meža, un tam nerūp, vai mežā atrodas ciemati. Finanšu intereses stāv pāri visam.

Tām stājas pretī Samrits ar organizācijas “Kambodžas attīstības kopiena” palīdzību. “Es ilgu laiku strādāju valsts finansētā asociācijā, kas atrodas galvaspilsētā,” viņš skaidro. “Mums piešķirtais finansējums nebija liels, tāpēc nevarējām atļauties daudz ceļot. Pašlaik esmu atgriezies savā Kraķēhas provincē, kas ir tūristu iecienīta vieta. Mums nākas pārvarēt visdažādākās grūtības. Te pirmiedzīvotāju kopiena saskaras ar cukurniedru invāziju. Ķīnas un Vjetnamas uzņēmumi sagrābj zemi, iznīcina mežus un veido cukurniedru plantācijas. Turklāt problēmas rada arī kaučuka ieguvei izveidotās kaučukaugu plantācijas. Netālu no Vjetnamas robežas atrodas palmu eļļas

ieguves saimniecības, kas apdraud vietējo iedzīvotāju dzīvi un iespēju izmantot dabas resursus.” Valdības politikas dēļ rodas liela nelīdzsvarotība, jo ārvalstu uzņēmumi par maksu var iegādāties licences, un tādā veidā pie lauksaimniecības zemēm tiek ne pārāk apzinīgi ieguldītāji. Kambodžā liela problēma ir korupcija, un mežu izciršana notiek ar valdības ziņu. “Uzņēmumi, kas šeit sāk savu darbību, sagatavo nepatiesus ziņojumus, apgalvojot, ka viņu darbība nekādi neietekmēs vietējo iedzīvotāju dzīvi. Valsts iestādes uz to piever acis. Lielie uzņēmumi nevilcinās izcirst ļoti plašas platības. Kokmateriālus pārdošanai vispirms ved uz Vjetnamu, tad uz Ķīnu.” Žeroma Sesīni uzņemtie foto raksturo šo situāciju. Fotoattēlos redzamas nožēlojamā, izpostītas ainavas, it kā šeit būtu notikusi zemestrīce. No zemes virsmas ir pazuduši koki, un pārējie augi kļūst dzīvotnespējīgi. Lielus postījumus nodara plūdi. Applūdušās teritorijas sagādā prieku vien bērniem, kuriem ir iespēja peldēties šajās teritorijās, kas plūdu laikā dažās stundās pārtop par jūrām.

Iedzīvotājiem, kuriem draud pārcelšana uz citu dzīvesvietu, Samrits Vengs piedāvā labu aizsardzības ieroci: savu tiesību zināšanu. “Ja viņi nezina savas tiesības, kā lai viņi sevi aizstāv?” Viņš nevilcinās gadījumos, kad tas nepieciešams, paust savu viedokli plašsaziņas līdzekļos un publiski atklāt savu vārdu, neraugoties uz iespējamiem draudiem. Viņš izmanto sociālos tīklus un izplata dažādus video. Samrits pat ir izveidojis savu kanālu vietnē *YouTube*, lai sniegtu informāciju par savu darbību. Svarīgi ir tas, ka viņa rīcība ir

altruistiska. “Es palieku ēnā, lai palīdzētu pirmiedzīvotājiem. Es atbalstu viņus un palīdzu viņiem aizsargāt pašiem sevi. Mans mērķis ir palielināt informētību, nevis cīnīties pret kādu konkrēti. Es nezākāju valdību. Mana stratēģija ir nevis kritizēt to tieši, bet ziņot par nosodāmu rīcību. Savā darbībā es arī vērsu uzmanību uz globālo sasīlšanu. Šis jautājums ir cieši saistīts ar dzīves apstākļiem. To es sapratu, novērojot stāvokli Malaizijā. Vietējie iedzīvotāji pārtiek no meža veltēm: medus, medijuma. Viņi vāc arī sveķus. Taču viņi rūpējas par mežu. Aizsargājot mežus, globālā sasīlšana palēninās. Šeit, Kambodžā, pirmiedzīvotāji cīnās par to, lai valdība rīkotos un lai garantētu viņu tiesības izmantot zemi un dabas resursus, celt skolas, izbūvēt ceļus un slimnīcas. Ja visi šie svarīgie jautājumi netiks risināti, izcelsies asi konflikti.”

Ar savu neatslābstošo degsmi, enerģiju un apņēmību Samrits iedvesmo ģimenes un palīdz tām cīnīties par savām tiesībām. Pētie vien pamanīt skatienus, kurus fotoattēlos ir iemūžinājis Žeroms Sasīni, lai saprastu, ka cilvēki ir klusas apņēmības pilni — tieši šo mierpilnuma un noteiktības apvienojumu ir akcentējis fotogrāfs. Piemēram, attēlā, kur kāda sieviete stāv pie ķīniešu rūpniecības kompleksa “Rui Feng”, kas tiek turēts aizdomās par 500 hektāru plašas zemes platības nelikumīgu iegūšanu, lai izveidotu cukurniedru plantāciju Prēhvihiēras provincē. Vai attēlā, kur redzami Prames ciema kaimiņi mazākumtautības iedzīvotāji — sievietes, bērni, zvejnieki, skolēni, — visi tie, kas gluži vienkārši nevēlas mainīt savu dzīvesveidu. No viņiem varam mācīties drosmi, un viņi dod mums cerību.

Kambodža, Stentrēna.
*Bunongu sieviete pārdod produktus Stentrēnas
tirgus ārpusē.*

Kambodža, Stentrēnas province.
*Samrits Vengs (labajā pusē) apciemo valdības pārvietotu
bunongu ģimeni. Tā kā Ķīnas uzņēmumi izcērt mežus un
ierīko aizsprostus, pirmiedzīvotāju kopienas ir spiestas
piekrist Kambodžas valdības piedāvātajai pārvietošanai
un pamest savu senču zemi.*

Kambodža, Priēhvihiēras province.
Čeums Kols dzīvo pie Ķīnas ražošanas kompleksa
"Rui Feng". Ģimenes apsūdz uzņēmumu "Rui Feng
International", ka tas ir nelikumīgi nolīdzinājis
gandrīz 500 hektārus zemes, lai izveidotu
cukurniedru plantāciju.

Kambodža, Priehvihīeras province.
*Bunongu mazākumtautības bērns peldas stipra
lietus appludinātā teritorijā.*

Kambodža, Stentrēnas province.
*Bunongu bērns valdības izveidotajā
pārvietošanas apmetnē.*

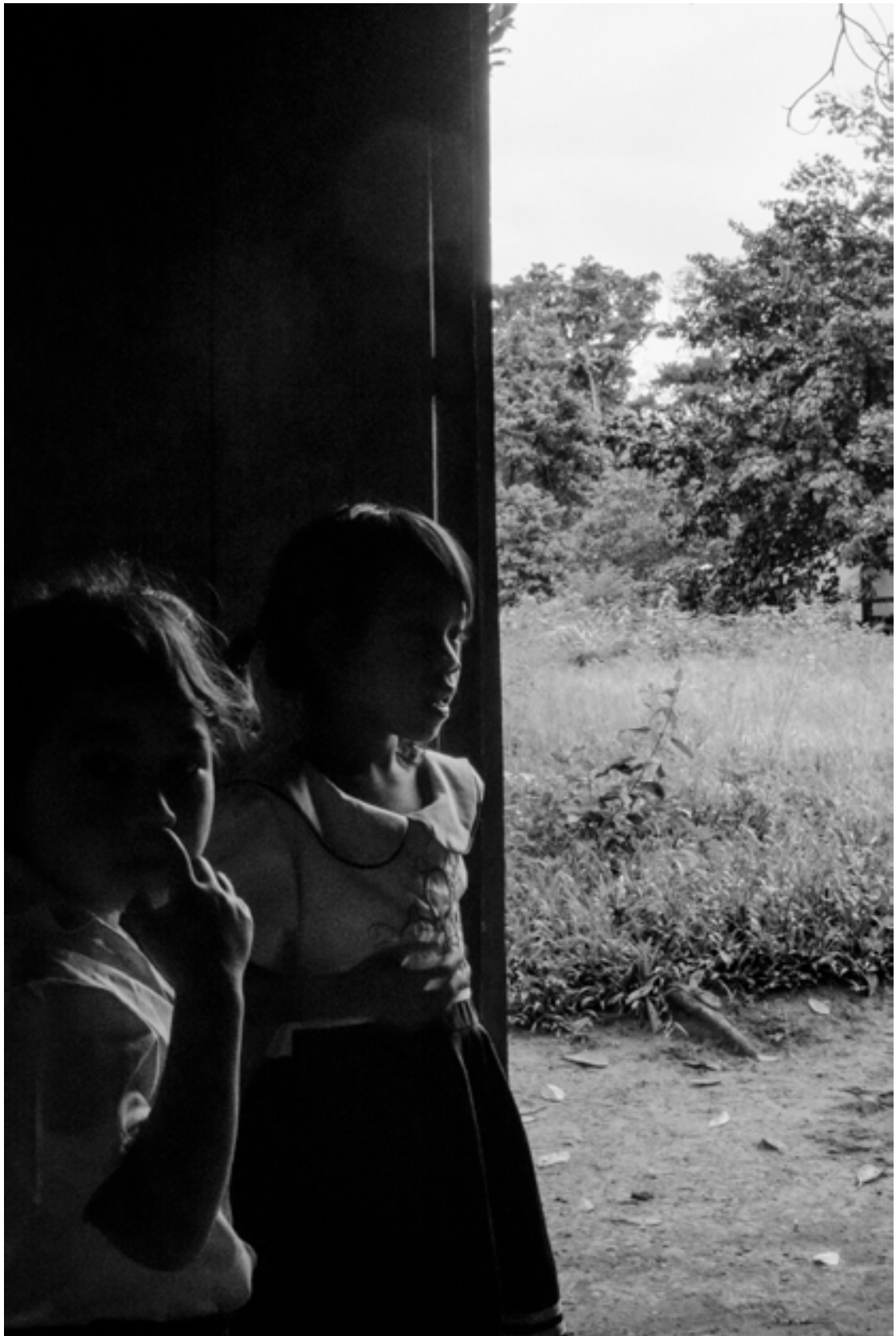

Iepriekšējais atvērums un kreisā puse:
Kambodža, Priehvihieras province.
Bunongu bērnu rotaļas ceļmalā.

Kambodža, Priehvihieras province.
Jauna bunongu sieviete makšķerē.

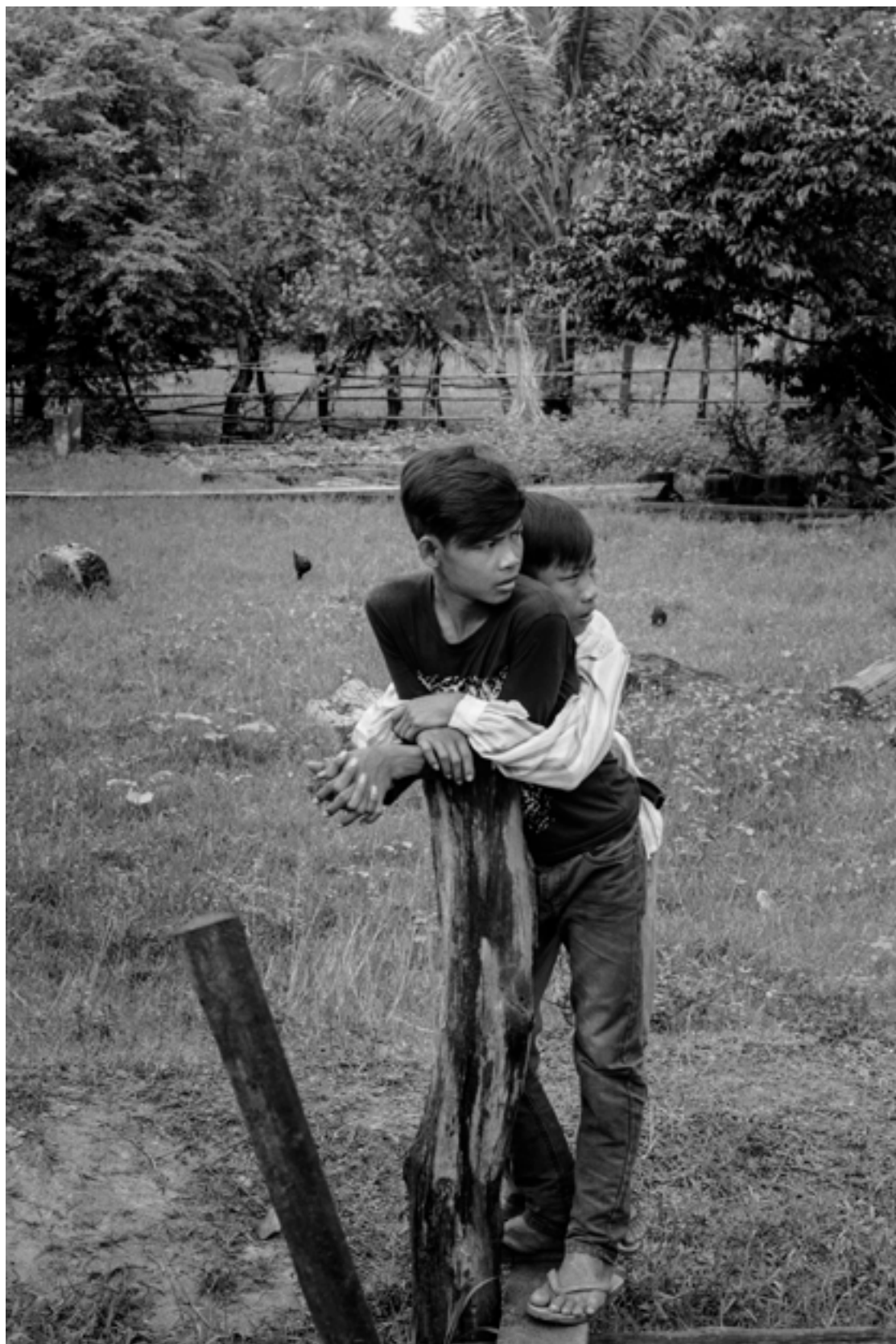
Kreisā puse un labā puse:
Kambodža, Mondolkiri province.
*Bunongu bērni pirms svētdienas mises Laokas
kristiešu dievnamā.*

Augstāk: Kambodža, Mondolkīri province.
Mises laikā Laokas dievnamā.

Labā puse: Kambodža, Prame.
Kui mazākumtautības bērns Prames ciematā.

Nākamais atvērums: Kambodža, Anlonsreja.
Kui pirmiedzīvotāju kopienas locekļi Anlonsreja ciemā. Kui kopienas locekļi aktīvi iesaistās Preilangas meža aizsardzībā.

Kambodža, Stentrēnas province.

Augstāk: Kambodža, Priehvihīeras province.
Bērni, lielākoties no kui kopienas, nodarbībā skolā.

Nākamais atvērums: Kambodža, Priehvihīeras province.
Bunongu ģimene, kas dzīvo pie Ķīnas ražošanas kompleksa "Rui Feng".

Samrits Vengs (*Samrith Vaing*)

Kreisā puse: Kambodža, Prame.
Jauna kui sieviete Prames ciematā.

Augstāk: Kambodža, Priehvihieras province.
Skats uz Ķīnas ražošanas kompleksu "Rui Feng".

Nākamais atvērums: Kambodža, Prame.
Kui mazākumtautības bērns Prames ciematā.

Kreisā puse un labā puse: Kambodža, Prame.
Kui mazākumtautības tiesību aizstāves.

Nākamais atvērums: Kambodža, Priehvihīeras province.
Bunongu mazākumtautības skolēni ceļa malā.

Asma Kaueča (*Asma Kaouech*)

Tunisija

Portretējums: *Newsha Tavakolian*

Asmai Kauečai ir 25 gadi. Viņa ir juriste. Viņas tēvs bija filozofijas pasniedzējs. Viņš meitai deva labus padomus: neskatīties Ben Alī televīziju, labāk lasīt Kanta vai Heidegera grāmatas, studēt demokrātiju, cilvēku brīvības, sieviešu tiesības. “Viņš man deva lasīt daudz grāmatu par feminismu,” atceras jaunā tunisiete, kura augusi galvaspilsētā, bet dzimusi valsts dienvidos.

“Jau kopš bērnības tēvs man mācīja būt par cilvēku, kas ciena vērtības.” Ja cilvēks ciena vērtības, viņam ir arī cerība. Tā dažos vārdos sevi raksturo jaunā aktiviste, kura par tādu kļuva 2011. gadā, divas nedēļas pirms revolūcijas, kuras laikā tika gāzts diktators Zīna el Abidīns Ben Alī. Kā norāda fotogrāfe no Irānas Nevša Tavakoljana (*Newsha Tavakolian*), kas mūs savās fotogrāfijās iepazīstina ar Asmu, visā Tunisijā ir tūkstošiem tādu cīnītāju kā Asma, un tā ir liela bagātība. Taču Asma Kaueča ir īpaša — to var spriest pēc viņas vārdiem un darbiem; pēc tā, ka viņa mēdz pārgērbt par klauniem baltos kostīmos bezdarbības garlaikotus ielu bērnus, kuri citādi varētu pievērsties nelīgām lietām.

Tunisija, Tunisa. 2017. gada augusts.
Saharova stipendiāte Asma Kaueča, 25 g., vada asociāciju “Fanni Raghman Ann” — cilvēktiesību aizstāvības organizāciju Tunisijā. Tā ir viena no pirmajām organizācijām, kas ar mākslas nodarbību palīdzību cenšas nepieļaut jauniešu radikalizāciju.

Tas, kas pamodināja Asmā cīņas sparū, pirmkārt, bija cilvēku izmisums: 2010. gada 17. decembrī Sidī Bū Zeidā pašaizdedzinājās Muhameds Buazizi. Tas izraisīja vēl nepieredzētus plašus protestus — policejiskā režīma nogurdinātā tauta sacēlās pret Ben Alī un viņa līdzgaitniekiem. Taču ne vienmēr tauta, kas iegūst brīvību, zina, ko ar to darīt. Aizsākās periods, kad varu pārņēma kustības “Ennahda” islāmisti. Rezultātā — atkal izmisums. Taču vēsture turpinājās, un tās virzītāji bija vienkāršie cilvēki, kas pieprasīja veidot jaunu Konstitūtiyo asambleju un izstrādāt jaunu konstitūciju, kuru pieņēma 2014. gada 26. janvārī. Asma pauž prieku: “Šajā dokumentā ir garantētas vairākas jaunas tiesības: sieviešu un vīriešu līdztiesība, jauniešu tiesības piedalīties politikas veidošanā un apziņas brīvība, kas ir ļoti liels sasniegums.” Kopā ar saviem līdzgaitniekiem Asma nav cīnījies velti. Viņa nav veltīgi paudusi protestus. Viņa nav veltīgi pavadījusi divas dienas ieslodzījumā (tas notika pirms

Tunisija, Tunisa.
Jaunie aktieri, kas sadarbojas ar asociāciju "Fanni Raghman Anni".

revolūcijas, kad Ben Alī policija viņu iemeta aiz restēm). No cietuma viņa izkļuva pēc tam, kad nosolījās veikt neiespējamo — vairs nepaust savus politiskos uzskatus un neiesaistīties demonstrācijās, to apliecinot rakstiski. Viņai nācās solīt, ka viņa mācīsies, vienkārši turpinās studijas un klusi un mierīgi dosies mājās. “Par laimi, sākās revolūcija,” atceras Asma. “Tas ir viens no skaistākajiem mirkljiem manā dzīvē! Mani iespaidoja tik daudzas lietas — piemēram, cilvēki, kas pašorganizējās, lai savā rajonā nodrošinātu aizsardzību. Viņi patrulēja ielās. Sievietes gatavoja ēdienu.

Mēs bijām vienoti, dalījāties stāstos, runājām par savām likstām, par cerībām.” Pilsoniskā sabiedrība cīnījās pret islāmistiem, kuriem bija mērķis valstī uzspiest savu reliģiju. Asma bija vienīgā studente, kura jaunajā asamblejā strādāja par praktikanti. Viņa gribēja zināt, par ko spriež deputāti. Kad viņi Asmai ierosināja labāk doties uz pludmali, viņa nekur negāja. Deputāti nezināja, cik spītīga var būt Asma. Šajā laikā Asma un viņas domubiedru grupa izveidoja organizāciju “Fanni Raghman Anni” (FRA), kuras nosaukuma burtiskā nozīme ir “mākslinieks pret paša gribu”. Revolūcija revo-

Tunisija, Tunisa.
Bērnu un jauniešu grupa Bardo Nacionālajā
muzejā nodarbības laikā, kuras mērķis ir
nepieļaut radikalizāciju. Viens no Asmas Kauečas
bērnības draugiem piedalījās 2015. gada teroristu

uzbrukumā šajā muzejā. Tas jaunajai sievietei bija
patiešs pārbaudījums. Tagad viņa organizē
jauniešiem muzeja apmeklējumus, lai stāstītu gan
par valsts vēsturi, gan 2015. gada uzbrukumu.
Apmeklējumi vienmēr notiek psihologa pavadībā.

Asma Kaueča (Asma Kaouech)

lūcijā. Runas ekspresija; cilvēki, kas sevi izsaka
kustībā, pauž savas idejas, cīnās. "Demonstrā-
ciju un mītiņu laikā mēs sākām izmantot ielu
teātra mākslu, citas mākslas izpausmes un kul-
tūru — tā bija jauna taktika, ar kuras palīdzību
aizstāvējām cilvēktiesības, un tā piesaistīja cil-
vēku uzmanību." 2011. gadā izveidotā kustība
FRA divus gadus vēlāk kļuva par asociāciju,
kad, uzstājoties kafejnīcās, bija pilnveidojusi
anarhistiskās idejas. "Mūsu svarīgākais uzde-
vums bija cīnīties pret iekšējo reģionu, dzīvo-
jamo kvartālu, jauniešu un visnabadzīgāko
iedzīvotāju atstumšanu," skaidro juriste, kas
norūdījusies ielu cīņās, kuras var izpausties
kā oratoriskā māksla, pantomīma vai žests,
kas pievērš uzmanību. Tā ir nevardarbīga cīņa,
kurā ikviens var atpazīt sevi pašu un iepazīt
savus trūkumus, cerības, dusmas un apmul-
sumu. Asociācijai ir trīs galvenie darbības vir-
zieni: aptuveni desmit dienu ilgu semināru
organizēšana visā Tunisijā, kuros kopā sanāk
ap trīsdesmit jauniešu, kam mākslinieciskā
veidā jāatspoguļo cilvēktiesību temats; kul-
tūras pasākumu organizēšana par šo pašu
tematu ar profesionālu aktieru līdzdalību; un,
visbeidzot, pasākumu organizēšana Jordānijā,
Turcijā un Libānā esošajās bēgļu nometnēs,
lai to marginalizētajiem iemītniekiem sniegtu
sociālu, kultūras un humanitāru atbalstu.
Tieši pateicoties šai reālajai pieredzei, Asma
savu darbību orientē uz radikalizācijas nepie-
ļaušanu. "Tunisija ir valsts, kurā jaunie džihā-
disti tiek sagatavoti visvairāk," uzsver jaunā
sieviete. "Mūsu projekta nosaukums ir "Mēs
esam šeit". Cilvēktiesības ir saistītas ar mieru,
tāpēc, laikus veicot šo grūto darbu, jācenšas
mieru saglabāt. Tunisas centrā mums ir birojs,

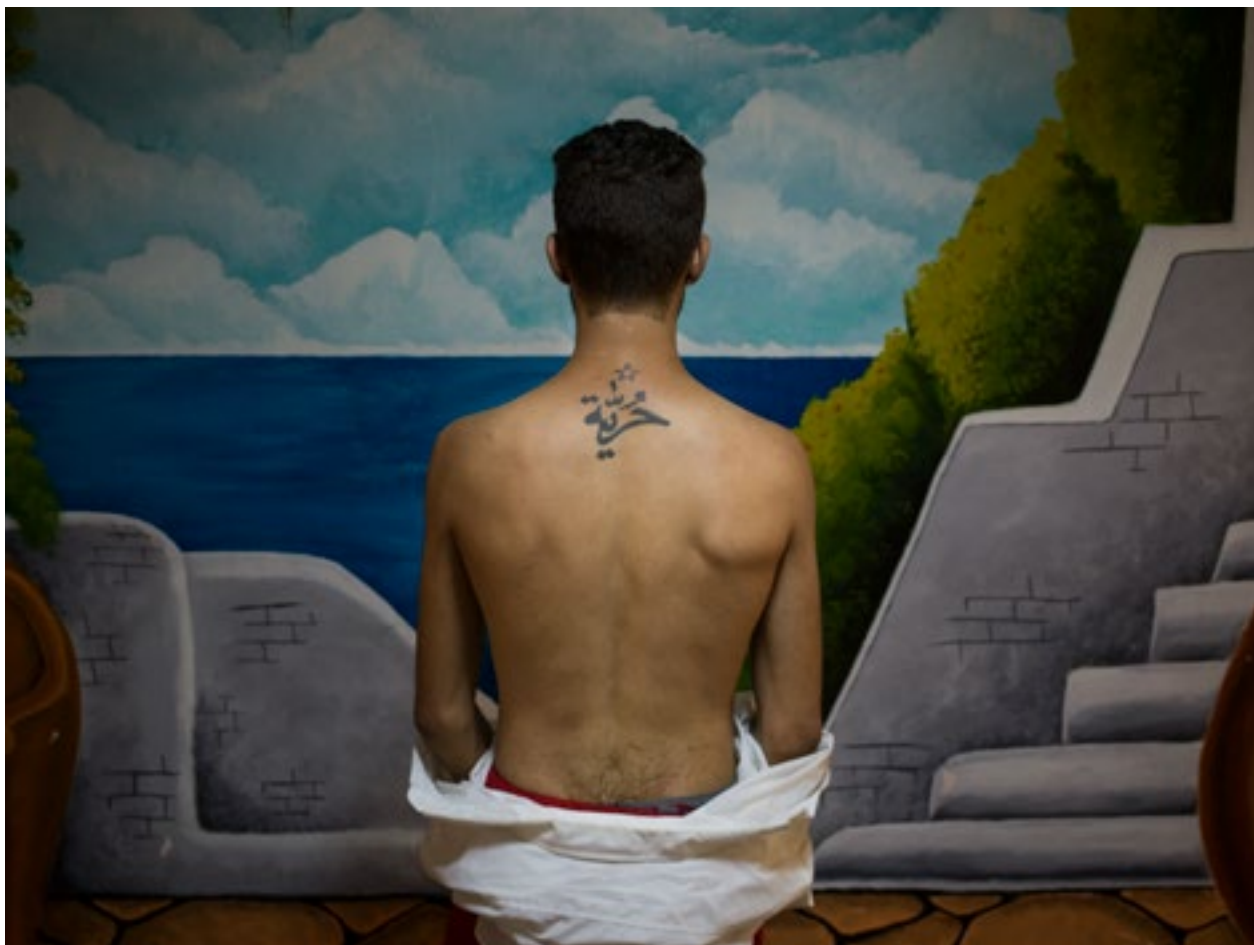
kur es strādāju praktiski visu dienu. Mēs esam
pieci darbinieki vecumā no 20 līdz 29 gadiem.
Finansējumu mums piešķir Apvienoto Nāciju
Organizācija un Eiropas Savienība." Radikalizā-
cijas novēršana — šos vārdus Asma akcentē
vēlreiz. "2014. gadā revolūcijas gadadienā
mūsu biroju aizdedzināja. Tad es jutos apdrau-
dēta. Mākslinieki savulaik piedzīvoja arī sala-
fistu uzbrukumu. Tas notika izrādes laikā. Taču
apcietināja māksliniekus, nevis salafistus. Viņi
palika brīvībā."

Šī tēma ir ļoti sensitīva. Tunisijā pēdējo gadu
laikā ir piedzīvots tik daudz atentātu, kā nekad
līdz šim tās vēsturē, piemēram, 2015. gada
26. jūnijā terorists, izliekoties par tūristu, ar
saulesargā paslēptu kalašņikova automātu
netālu no Sūsas aukstasinīgi nogalināja un
ievainoja 39 cilvēkus. Tā paša gada 18. martā
Tunisā pie Bardo muzeja slepkavu ložu dēļ
gāja bojā 21 tūrists. 2015. gada 24. novem-
brī teroristu grupējums uzbruka prezidenta
apsardzes autobusam. Trīs no šiem uzbruku-
miem izdarīja organizācija "Islāma valsts", bet
tad vēl 2016. gada 7. martā netālu no robežas
ar Libiju Binkirdānā notika ceturtais uzbru-
kums, kurā gāja bojā ap 50 cilvēku, no kuriem
ap 30 bija džihādisti.

Asma un viņas draugi par šiem dramatiska-
jiem notikumiem zina visu. Viņi savā darbībā
pievēršas jauniešiem, kuriem nav darba un
kuri nostājas uz noziedzīga ceļa vai tiek radi-
kalizēti; viņi cenšas nepieļaut stimulus, kas
pamudina šos jauniešus doties nāvē bezcerī-
bas dēļ. Nevša Tavakoljana ar savu fotoobjek-
tīvu ir veiksmīgi spējusi notvert gan negatīvo,

gan pozitīvo šajā svarīgajā darbā. Pozitīvi ir tas, ka Asma tieši šādus jauniešus ved uz Bardo muzeju, lai viņiem ar mozaīkas mākslas palīdzību parādītu, cik bagāta ir viņu valsts vēsture un ka viņiem ir ar ko lepoties. Ja viņa to nedarītu, šiem atstumtajiem jauniešiem nekad neienāktu prātā apmeklēt šo “gaismas vietu”, it kā tā viņiem būtu sveša vai aizliegta. Vēl viens pozitīvs aspekts — enerģija, ko izstaro mīmu nogrimētās sejas un kustības, kuras viņi rāda improvizētā teātrī ielu krustojumā vai kādā Tunisas parkā, palīdz viņiem dalīties ar ieinteresētiem skatītājiem savos dzīves stāstos, ciešanās, sāpēs un pazemojumā, kas ir nospiedis viņus uz ceļiem un vairo viņos naidu dažkārt pat līdz tādai pakāpei, ka viņi vēlas nogalināt citus vai izdarīt pašnāvību kā Muhameds Buazizi. Pozitīvi jāvērtē arī šo pašu atstumto cilvēku zīmējumi, kurus viņi zīmē pēc Asmas un viņas draugu lūguma attēlot savu sapņu māju. “Es atskārtu, ka radikalizācijai nav nekā kopīga ar islāmu,” uzsver fotogrāfe. “Šie jaunieši ir dusmīgi, jo viņi jūtas atstumti no labklājības. Viņi ir vīlušies, jo viņiem nav citu iespēju kā vien narkotiku tirdzniecība. Iespējas un materiālā nodrošinātība nav domāta viņiem. Jaunieši zīmē plašas mājas, lai parādītu nelīdztiesību un netaisnību, kuras dēļ viņi sevi uzskata par upuriem.”

Zīmēšana ir dziedinoša. Daži savas mājas zīmē atstatu no citām, tādējādi skaidri parādot, ka viņi ir atstumti un nekad pa īstam neklūs par sabiedrības daļu. Tiklīdz viņi ir nolikuši malā flomāsterus, asociācijas locekļi mudina viņus diskutēt, sniegt skaidrojumus, ieklausīties un argumentēt. Jaunieši var paust savas sajūtas brīvi, neviens viņus nenosoda un neviens viņiem nepārmet. Šī laipnības un empātijas caurvītā profilaktiskā darbība Nevšu pārsteidza visvairāk saistībā ar Asmu. Negatīvais aspekts ir jauniešu sejās atspoguļotās bailes no radikalizācijas. Gan zēnu, gan meiteņu acu skatienos var saskatīt ciešanas. Dažkārt viņu skatieni ir bezspēcīgi, neieinteresēti vai jautājoši: Asma tos visus ļoti labi ir iepazinusi. Ar mērķi dzēst šādus skatienus, Asma kopā ar citiem domubiedriem cīnās par vārda brīvību Tunisijā, lai šie atstumtie jaunieši beidzot rastu labākus iemeslus dzīvot, nevis mirt vai nogalināt. “Es ļoti lepojos ar jauniešiem Tunisijā,” saka revolūcijas mērķu aizstāve. “Cieņa, brīvība, darbs.” Viņa neatmet cerības. Vai tad tās nebija četras pilsoniskās sabiedrības organizācijas no Tunisijas, kas 2015. gadā saņēma Nobela Miera prēmiju par nozīmīgo lomu nacionālā dialoga veicināšanā? “Valstī esam kļuvuši atpazīstami,” piebilst Asma. Tunisijas nākotne būs skaista.

Tunisija, Tunisa.
*Kāda jauna "Fanni Raghman Anni" teātra trupas
aktiera tetovējums — vārds "Brīvība" arābu
valodā.*

Nākamais atvērums: Tunisija, Tunisa.
*Sievietes no Tunisas nabadzīgajiem kvartāliem
vēro jauno aktieru izrādi pilsētas ielās.*

Kreisā puse un labā puse, nākamais atvērums:
Tunisija, Tunisa.
*Asociācijā "Fanni Raghman Anni" iesaistītie
jaunie aktieri ielu teātra izrādes laikā. Izrādē
atspoguļota 2011. gada revolūcija un tai sekojošā
vardarbība.*

Tunisija, Tunisa.
Asma vada teātra mēģinājumu.

Tunisija, Tunisa.
Jauns aktieris mēģinājuma laikā.

Tunisija, Tunisa.
*Zēns uz koka zara. Daži jaunieši, kuriem nav
darba un nekādu nākotnes izredžu, iesaistās
radikālo islāmistu grupējumos.*

Tunisija, Tunisa.
Asma un viens no jauniešiem Bardo Nacionālajā muzejā.

Tunisija, Tunisa.
Skats uz vecpilsētu.

Kreisā puse un augšā labajā pusē: Tunisija, Tunisa.

Bērni un jaunieši no trūcīgām ģimenēm autobusā ceļā uz Bardo Nacionālo muzeju.

Labā puse, apakšā: Tunisija, Tunisa.

Tunisijas politiskā oponenta Šokri Belaīda portrets uz tilta balsta pilsētas centrā.

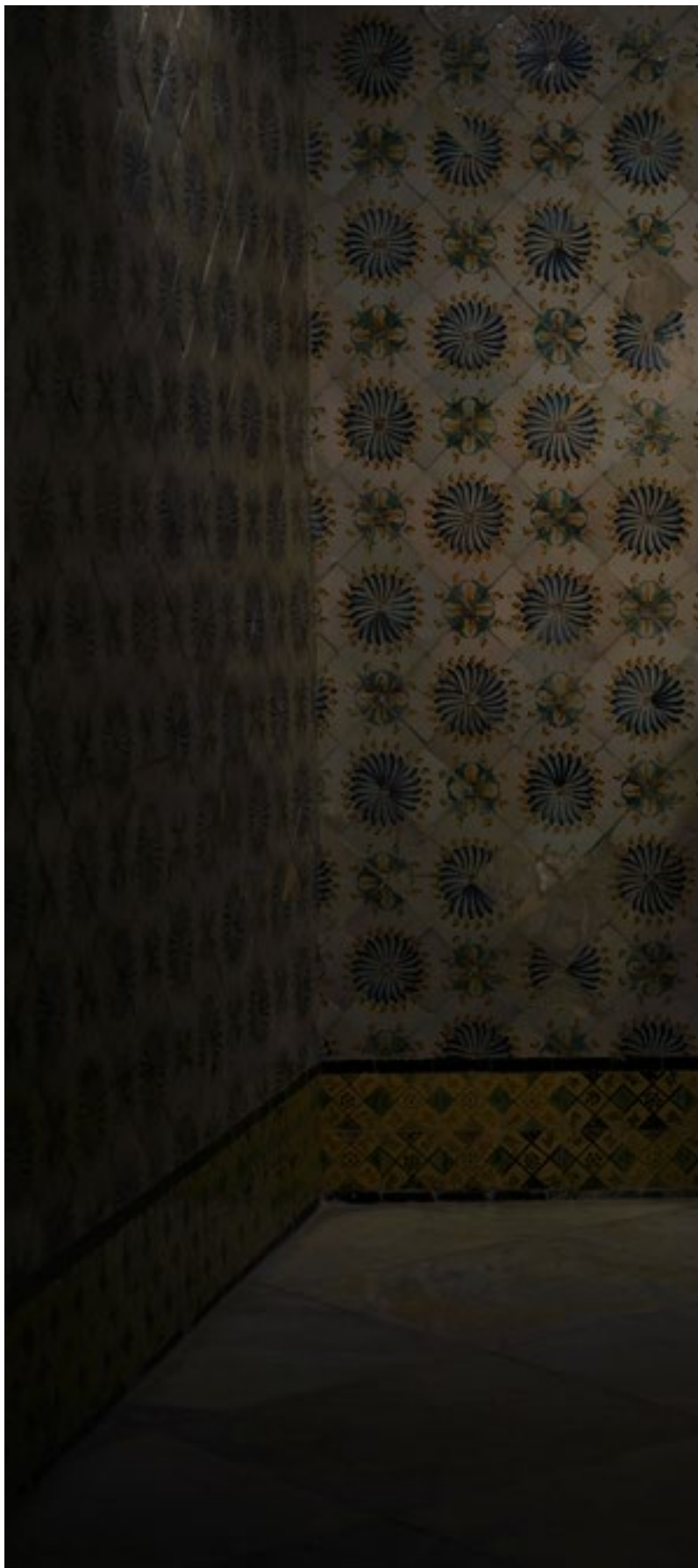

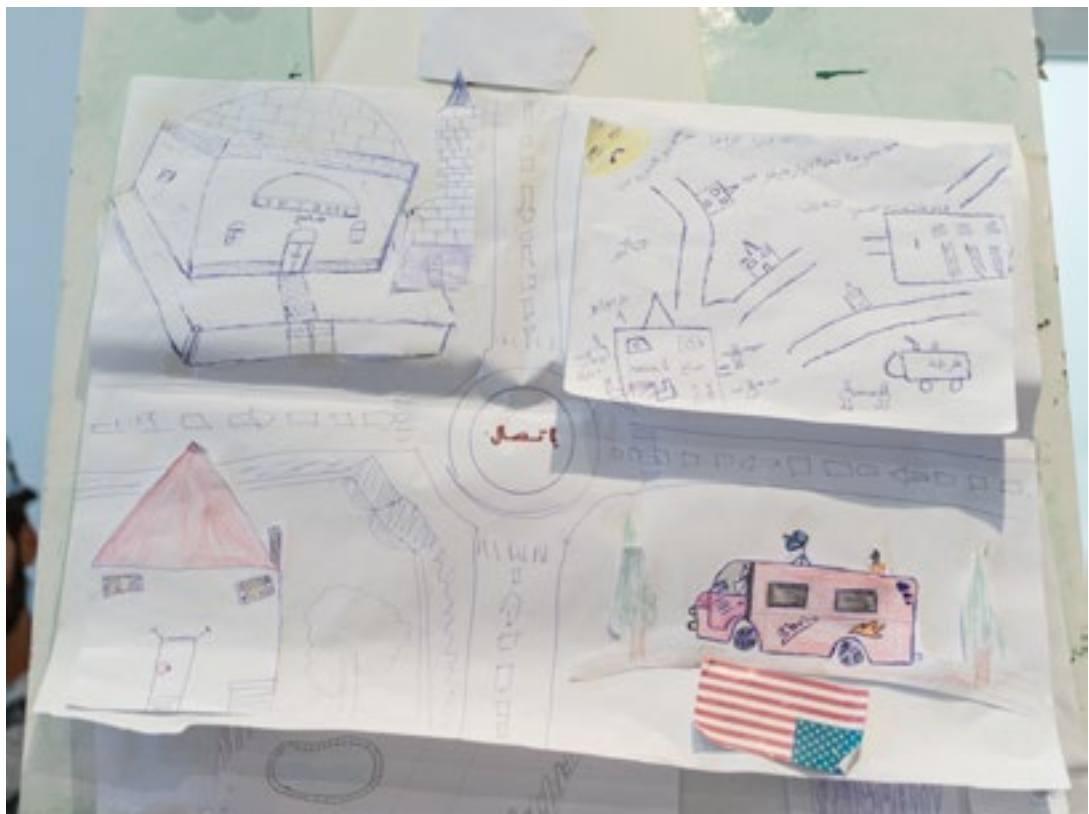

Tunisija, Tunisa.
Pilsētas senajā musulmaņu daļā.

Tunisija, Tunisa.
*Kāds jauniets Bardo Nacionālajā muzejā Asmas
Kauečas asociācijas organizēto nodarbību laikā.*

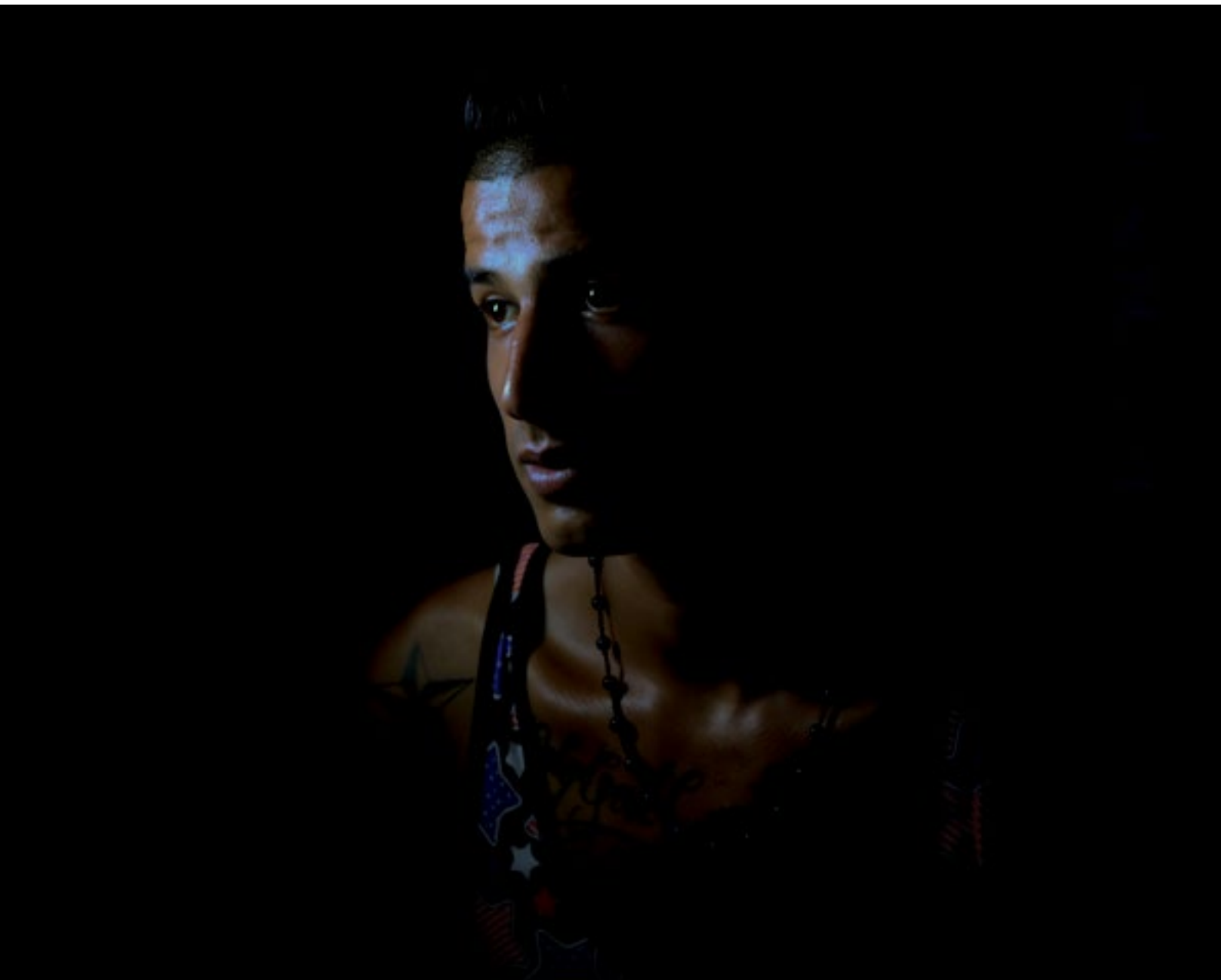

Kreisā puse un labā puse: Tunisija, Tunisa.
Jaunieši piedalās asociācijas "Fanni Raghman Anni" organizētā nodarbībā. Dalībniekiem jāuzzīmē sava sapņu māja. Pēc tam viņi apspriež savas idejas un tiek mudināti paust sajūtu. Liela daļa no viņiem zīmē plašas mājas un parāda nelīdztiesību un sociālo netaisnību, kuras dēļ viņi sevi uzskata par upuriem. Kāds ir uzzīmējis māju, kurā viņš ir viens. Kāds cits piebilst: "Es nevaru iedomāties savu ideālo pilsētu, jo pat nezinu, kāda tā varētu izskatīties, pat ne sapņos."

Kreisā puse un labā puse: Tunisija, Tunisa.
*Asociācijas "Fanni Raghman Anni" organizēto
nodarbību dalībnieki.*

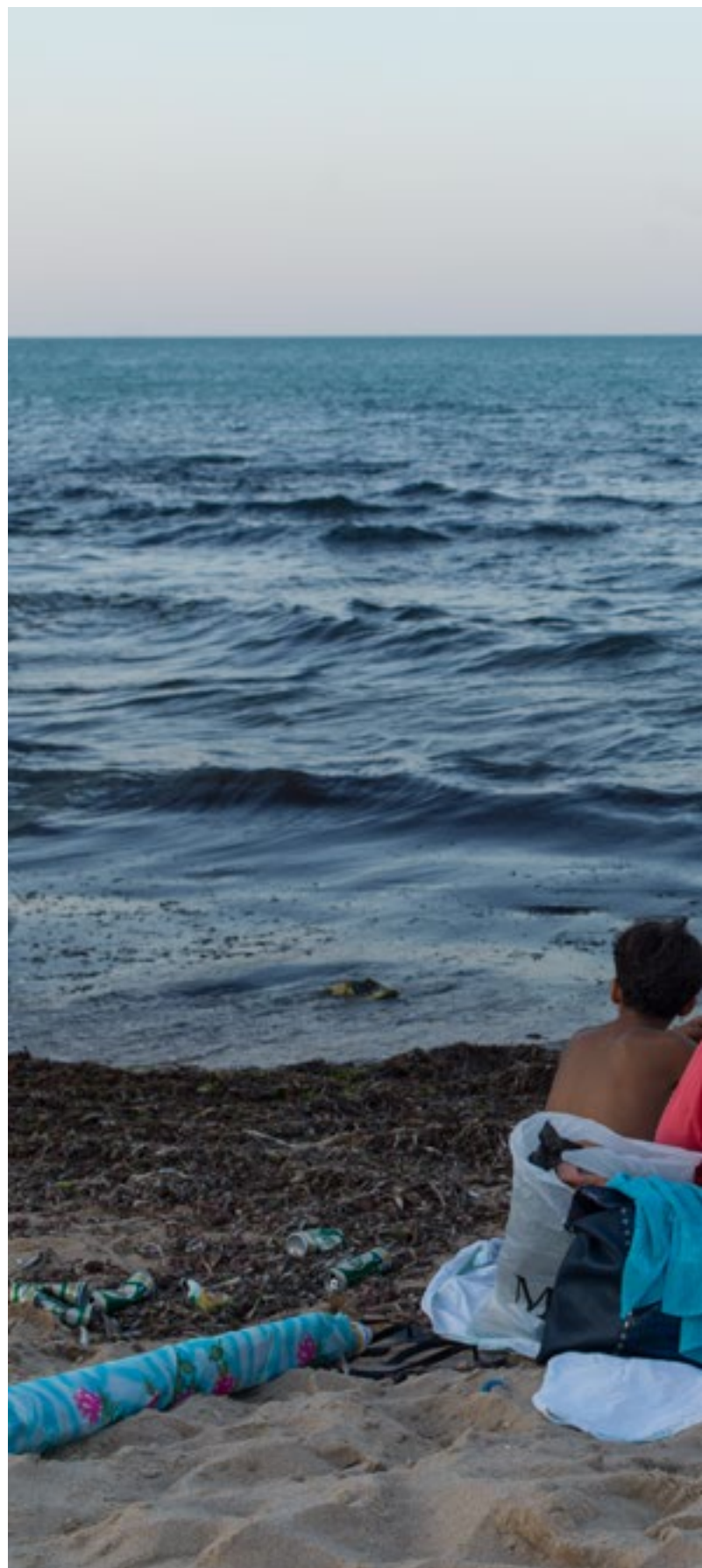

Nākamais atvērums: Tunisija, Tunisa.
Asma Kaueča demonstrācijā pret korupciju politikā.

Tunisija, Lamarsa.
*Ģimene Lamarsas pludmalē galvaspilsētas
ziemeļaustrumu daļā.*

Ameha Mekonens (*Ameha Mekonnen*)

Etioģija

Portretējums: *Enri Canaj*

Īsi un konkrēti — Etiopijā valda terors! Valdošā koalīcija jau gadsimta ceturksni pārkāpj cilvēktiesības tieši tāpat, kā tas bija sarkanā terora laikā, kad pie varas līdz 20. gadsimta 80. gadu beigām bija marksisma un ļeņinisma piekritējs diktators Mengistu un viņa hunta. Šī nospiedošā vide, bailes par visu, sajūta, ka kāds nepārtraukti izseko, noklausās, draud — tāda ir 45 gadus vecā advokāta Amehas Mekonena ikdiena, kurš viens cīnās pret gandrīz visiem.

Jo nav iedomājams, ka Etiopijas autoritārajā režīmā varētu tikt aizstāvētas tādas brīvības un tiesības kā domas brīvība, vārda brīvība, tiesības paust kritiku, tiesības piedalīties demonstrācijās un teikt “nē”. Albērs Kamī uzskatīja, ka vienīgās vietas, kur viņš var justies brīvs, ir cilvēku pilns futbola stadions, teātra skatuve un laikrakstu spiestuve. Ameham, kas vispār nav ne pie kā vainīgs, ir tikai četras vietas, kur viņš var justies drošībā: savā automašīnā, Cilvēktiesību padomes birojā (tā ir vienīgā neatkarīgā cilvēktiesību aizsardzības asociācija Etiopijā), ģimenei piederošā viesnīcā Adisabebā un, visbeidzot, savās mājās, kur viņš dzīvo ar sievu,

arī juristi, un divām meitām (vienai ir 7 gadi, otrai — 4).

Albāņu fotogrāfs Enrī Kanajs (*Enri Canaj*), kurš bija kopā ar Amehu sešas dienas, ir novērtējis, cik bīstami ir tas, ko dara Ameha. “Es vēlējos parādīt cerību, ko viņš dod visiem tiem, kurus viņš aizstāv un kurus viņam izdodas paglābt no cietuma — blogerus, žurnālistus. Redzot viņu rīkojamies, var gūt neticamu enerģiju. Es vēlējos arī parādīt viņa dzīvi, viņa ikdienas cīņu un grūtības, ar kurām viņš sastopas. Palīdzot cilvēkiem briesmās, viņš pats ir apdraudēts.” Enrī Kanajs tomēr nevarēja strādāt tā, kā viņš to būtu gribējis. Viņš varēja fotografēt Amehu tikai noteiktās vietās. Par fotografēšanu publiskās vietās pat nebija runas. Abi vīrieši īsi sazinājās tikai pa tālruni un izturējās diskrēti. Ameha bija ļoti nervozs. Tāds bija arī Enrī,

Etiopija, Adisabeba. 2017. gada augusts.
*Advokāts, cilvēktiesību aizstāvis un Saharova
stipendiāts Ameha Mekonens savā kabinetā.*

Etiopija, Adisabeba.
*Kolektīvā bloga "9. zona" blogeri Natnaēls Feleke
un Getačevs Šiferovs.*

kuram vajadzēja slēpt savas ierašanās patieso iemeslu un samelot, ka viņš ir ieradies Etiopijā, lai fotografētu dzīvniekus. Īsi pirms viņa ierašanās advokāts viņam izstāstīja, ka vienā no galvaspilsētas viesnīcām bija uzsācis naudas līdzekļu vākšanas iniciatīvu savai asociācijai. Viss jau bija sagatavots, kad ieradās policija un aizliedza to darīt.

Tomēr Ameha Mekonens neslēpjas no varasiestādēm. Tieši tas izraisa Enrī Kanaja apbrīnu. Viņam bija iespēja satikt piecus no deviņiem blogeriem un žurnālistiem, kuri cietumā bija pavadījuši vairāk nekā gadu. Ameha palīdzēja viņiem izklūt no ieslodzījuma, taču viņiem vairs nav darba un līdz ar to arī iztikas līdzekļu. Nevienš uzņēmums nevēlas viņus pieņemt darbā, lai gan viņu apsūdzības terorismā bija nepatiesas. Valdošā režīma pārstāvji uzskata par nepieņemamu palīdzēt bijušajiem ieslodzītajiem. Viņi fotogrāfam pastāstīja par šausmīgajiem apstākļiem cietumā, par šaurajām un smacīgajām cietuma kamerām. Ameha iepazīstināja Enrī ar jaunu kolektīvā bloga "9. zona" blogeri, kura ieslodzījumā cilvēka necienīgos apstākļos bija pavadījusi 14 mēnešus. "Ameha nekavējoties izlēma viņu aizstāvēt," uzsver fotogrāfs. "Viņš bija iedomājies par savām meitām. Viņš nepieļāva nekādu iespēju, ka kaut kas līdzīgs kādu dienu varētu notikt ar viņa meitām. Viņa ģimene ir viņa balsts. Tieši ģimene viņu iedrošina un motivē turpināt darbu ar entuziasmu. Savās fotogrāfijās es gribēju parādīt arī viņa drosmi un vērtības, viņa bažas un bailes, viņa aicinājumu būt ne tikai advokātam, bet arī labam tēvam." Lai arī Enrī nožēlo, ka drošības apsvē-

rumu dēļ nevarēja iemūžināt Amehu skaistās fotogrāfijās, tomēr bija viens gadījums, kas Enrī Kanajam nepalika nepamanīts. Reiz kādu dienu Ameha devās uz tikšanos ar padomes locekļiem, taču sabojājās lifts. Ja Ameha kaut kur dodas, tad vienmēr ar spieķi rokās. Tā nu viņam bija jākāpj pa kāpnēm, pakāpienu pēc pakāpiena, un spieķa gals sitās pret grīdu. "Tā ir lieliska metafora, kas ilustrē viņa cīņu par cilvēktiesībām."

Šī cilvēka drosmē aizstāvēt pamattiesības nav tikai tukši vārdi. Kopš 2015. gada novembra valstī notiek asiņaini nemieri, kuros iesaistījusies centrālā valdība, ko pārstāv Etiopijas etniskais mazākums tigreji. Oromo, kas ir etniskais vairākums, iestājas pret viņu zemes atsavināšanu par labu ārvalstu uzņēmumiem. Valdība vairākkārt ir izraisījusi vardarbību, kurā saskaņā ar organizācijas "Amnesty International" datiem ir gājuši bojā vairāk nekā 800 cilvēku un tūkstošiem demonstrantu ir tikuši patvaļīgi arestēti un aizturēti. Situācija pasliktinājās 2016. gada 9. oktobrī, kad valdība valstī izsludināja ārkārtas stāvokli. 2017. gada martā to pagarināja līdz tā paša gada 4. augustam. Šajā laikā tika apcietināti aptuveni 30 000 cilvēku, to skaitā daudzi žurnālisti un opozīcijas līderi. Nedaudzie aktivisti, kas uzdrīkstējās paust viedokli plašsaziņas līdzekļos, izvēlējās palikt anonīmi. Bijušie ieslodzītie atceras pazemojošo izturēšanos ieslodzījuma laikā. "Policisti, kuriem nepietika vien ar ieslodzīto sišanu, lika viņiem līst pa akmeņainu zemi kā čūskām, skatīties saulē, lēkt ar sasietām kājām kā ķenguriem simtiem metru garumā," tā rakstīja etiopiešu blogeris

Etiopija, Adisabeba.
Ameha Mekonens ceļā uz savu biroju Boles
rajonā.

Etiopija, Adisabeba.
Ameha Mekonens dodas uz restorānu netālu no
savas darba vietas.

Sejums Tešomē liecībā, kuru Emelīna Vilbērka 2017. gada 26. maijā nodeva izdevumam "Le Monde Afrique". Ko viņi bija noziegušies? Viņi atmaskoja korupciju visaugstākajā valsts līmenī un nelikumīgus darījumus ar zemi, kuru rezultātā cieta atstumtās sabiedrības grupas. Viņi protestēja pret kliezdošu netaisnību, pret visnabadzīgāko iedzīvotāju dzīves apstākļu pasliktināšanu. Lai gan Ameha kritizē valdību, viņš to nenosoda par etniskajām pretrunām, kas radušās starp pie varas esošajiem tigrejjiem un citām etniskajām grupām. "Tas ir pret manu pārliecību," viņš uzsver. "Manuprāt, tauta un vadošā grupa ir nostājušās viena pret otru."

Šim sirsnīgajam vīram jāizcīna grūta cīņa. Aiz viņa patiesās pazemības slēpjas spītības gars, jo viņš it nemaz neļaujas iebiedēties un nepadodas pastāvīgu draudu priekšā. "Priekšplānā jāvirza nevis mani, bet gan cilvēktiesību aizstāvjus," bilst Ameha. Viņa pārliecība ir stingra: "Es cīnos par vārda brīvību. Tas, kas mūsu valstī notiek, rada nopietnas bažas. Uz papīra mūsu konstitūcija ir perfekta cilvēktiesību ievērošanas ziņā. Bet mūsu valdība šo dokumentu neievēro! Asociācijas locekļi tiek nemitīgi vajāti, trīs no viņiem regulāri tiek ieslodzīti. Etiopijā terorisma definīcija ir visplašākā pasaulē. Valdība visus uzskata par potenciāliem teroristiem. Žurnālisti un opozīcijas līderi nav izdarījuši neko sliktu, viņi tikai ir pauduši savas domas, kas ir pretējas valdības viedoklim. Arī mani varētu ieslodzīt tikai tāpēc vien, ka sarunājos ar jums. Es dzīvoju pastāvīgās bailēs. Taču tas mani neattur no publiskas izteikšanās, lai darītu zināmus pārkāpumus. Es

nedaru tikai vienkāršu jurista darbu. Uzskatu, ka sabiedrībai ir jāzina pat par vismazāko cilvēktiesību pārkāpumu."

Par to Ameha nešaubās. Viņš skata viņam uzticētās lietas un pastāvīgi spēlējas ar uguni, lai aizstāvētu savus klientus. Daudzi no viņiem atrodas cietumā. Viņš savus klientus apmeklē ieslodzījuma vietās un nenogurstoši skaidro viņu tiesības. Viņa klientu vidū ir arī angļi, vācieši un norvēģi. Tas viss nebūtu iespējams bez Cilvēktiesību padomes palīdzības, kurā, neraugoties uz tās ierobežotajiem līdzekļiem, kopā ar pieciem pastāvīgajiem locekļiem strādā trīs advokāti. "Tas, ko es daru, ir likumīgi," uzsver Ameha, "tomēr mana cīņa par savu aizstāvamo tiesībām nav rāma." Tas ir veids, kā likt saprast to, ka viņa iesaistīšanās lietu risināšanā kādu dienu varētu viņam radīt lielas problēmas. Tomēr viņš turpina darbu. Tā ir viņa misija. Viņa dzīves jēga ir panākt, lai Etiopijā nevienam nebūtu jāiet bojā bailu, cerību zaudēšanas vai sliktas izturēšanās dēļ un lai neviens nemirtu savu pausto ideju dēļ.

Ameha pamattiesību aizstāvībā iesaistījās 2006. gadā. Tolaik viņš strādāja par juristu valdībā. Kādu dienu valdības pārstāvji grībēja sodīt kādu pazīstamu pasniedzēju par viņa izteikumiem lekcijās. Ameha atteicās sadarboties. Šī atteikuma dēļ ar viņu izrēķinājās un viņu pazemoja, piemēram, viņam aizliedza turpināt jurisprudences studijas un iegūt maģistra grādu. Tad Ameha pieņēma lēmumu. Viņš aizgāja no darba, lai veltītu sevi to cilvēku aizstāvībai, kuri tiek vajāti par sava viedokļa paušanu. "Es neesmu politiķis," viņš

Etiopija, Adisabeba.
Kolektīvā bloga "9. zona" blogeru sanāksme.
No kreisās: Natnaēls Feleke, 30 g., bijis ieslodzīts
pusotru gadu; Atnafs Berahane, 28 g., arestēts
2014. gadā un bijis ieslodzīts gadu un piecus
mēnešus; Mahlets Fantahuns, 33 g., arestēts
2015. gadā un bijis ieslodzīts 15 mēnešus;
žurnālists Getačevs Šiferovs, 32 g., vairākkārt
arestēts, viņa lieta tiek joprojām skatīta tiesā.

paskaidro. “Pašlaik 36 terorismā apsūdzēti cilvēki gaida manu palīdzību. Cilvēktiesību padomē, kur strādāju kā brīvprātīgais, esmu atbildīgs par trim struktūrvienībām: līdzekļu vākšanas komiteju, komiteju, kas atbildīga par attiecībām ar ārvalstīm, un komiteju, kas atbildīga par izglītošanu cilvēktiesību jautā-

jumos.” Neraugoties uz daudzajiem pienākumiem, Ameha ir mierīgs. Savu meitu acīs viņš redz savas valsts nākotni. Viņš vēlētos ticēt, ka nākotne būs mierpilna, laimīga, bez satricinājumiem. “Uz to es ļoti ceru. Tāpēc es palieku Etiopijā.” Un vēl viņš piebilst: “Es tādu atpazīstamību neesmu pelnījis.”

Kreisā puse:

Etiopija, Adisabeba.

Advokāts savā darba kabinetā.

No kreisās, no augšas uz apakšu: Etiopija,
Adisabeba.

*Cilvēktiesību padomes kabineti; valdības spēku
nogalinātie vai ievainotie cilvēki. Līdz šim neviens
nav sodīts par šiem noziegumiem.*

*Amehas Mekonena darba kabinets. 2015. gadā
viņš sāk darbu Cilvēktiesību padomē
priekšsēdētāja vietnieka amatā. Asociācijas moto:
"Cilvēktiesības visiem!"*

*Ameha Mekonens ar kolēģi Cilvēktiesību
padomes darba telpās.*

Etiopija, Adisabeba.
Mahlets Fantahuns un Atnafs Berahane.

Etiopija, Adisabeba.
Skats uz pilsētu.

ning Model
to create
Change
to have new
Actions that
the changes
new Model
Attitude
new Actions
to build the
up the Model

Ameha Mekonens (*Ameha Mekonnen*)

Etiopija, Adisabeba.
*Natnaēls Feleke — bijis ieslodzīts cietumā
pusotru gadu. "Man paveicās," viņš saka.
Pēc atbrīvošanas viņš atrada darbu. Atrast
darbu citiem blogeriem vēl nav izdevies.*

Kreisā puse un labā puse: Etiopija, Adisabeba.
Ameha Mekonens uz Cilvēktiesību padomes ēkas jumta.

Nākamais atvērums: Etiopija, Adisabeba.
*Ameha Mekonens Adisabebas nomalē vēlā
pēcpusdienā.*

Ameha Mekonens (*Ameha Mekonnen*)

Etiopija, Adisabeba.
Amehas Mekonena uzvalks.

Etiopija, Adisabeba.
*Ameha Mekonens ar bērniem skatās televīzijas
pārraidī.*

Nākamais atvērum: Etiopija, Adisabeba.
*Ameha ar ģimeni savas mājas pagalmā
svētdienas pēcpusdienā.*

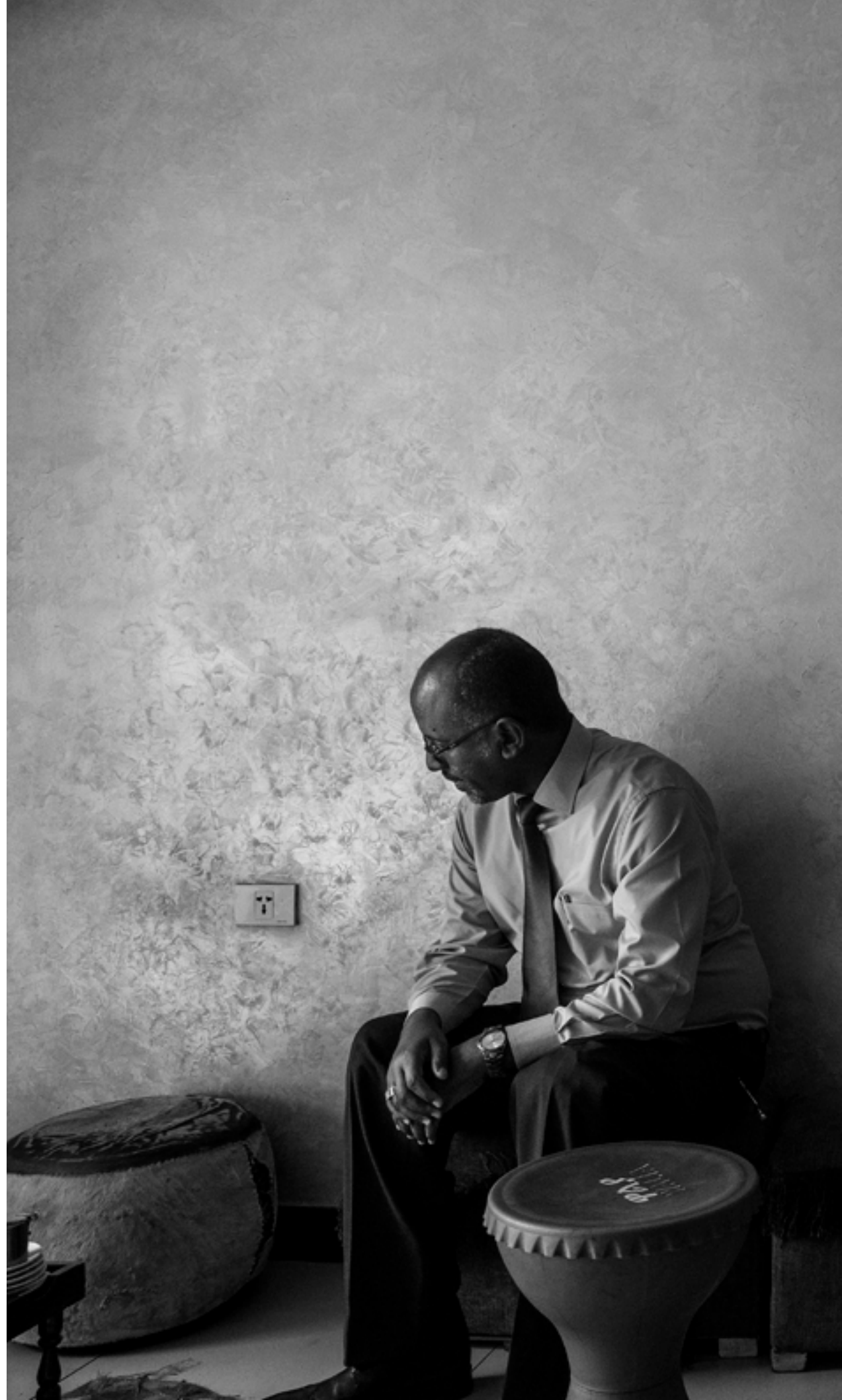
Etiopija, Adisabeba.
Amehas Mekonena mājokļa viesistabā.

Etiopija, Adisabeba.
Ameha, viņa sieva un jaunākā meita, ieturot maltīti.

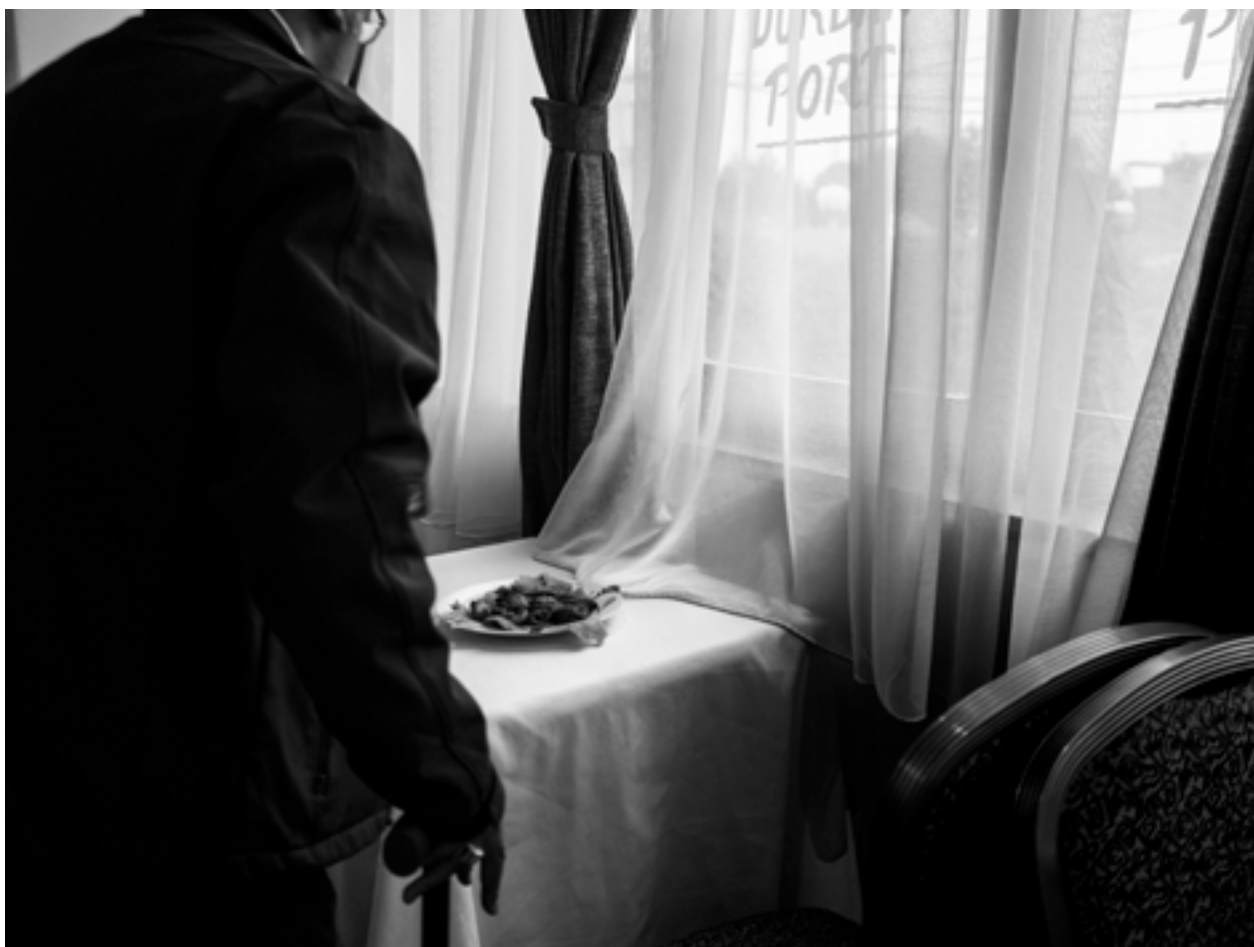
Nākamais atvērums: Etiopija, Adisabeba.
Ameha Mekonens pusdienu pārtraukumā restorānā netālu no sava biroja.

Etiopija, Adisabeba.
Ameha Mekonens ceļā uz savu biroju Boles
rajonā.

Etiopija, Adisabeba.
*Ameha Mekonens sev labi zināmā ģimenes
viesnīcā — vienā no retajām vietām, kur viņš jūtas
drošībā.*

Nākamais atvērums: Etiopija, Adisabeba.
Uz Cilvēktiesību padomes ēkas jumta.

Jadranka Miličevića

(Jadranka Miličević)

Bosnija un Hercegovina

Portretējums: *Bieke Depoorter*

Lai iepazītu Jadranku Miličeviću, izprastu viņas aktīvo darbību un gūtu priekšstatu par to, vispirms ir jāatgādina par šausmām, ko viņai ir nācies pieredzēt. Tikai daži notikumi..., un vairāk nekā 200 000 bojāgājušo. Sarajevas aplenkums, Srebrenicas slaktiņš. Balkānu karš. Ciešanas Bosnijā un Hercegovinā bīstamā nacionālisma atdzimšanas laikā, sabrūkot Dienvidslāvijai.

Viens no asiņainākajiem un slepkavību ziņā šausminošākajiem notikumiem pēc Berlīnes mūra un padomju komunisma sabrukuma 20. gadsimta otrajā pusē. To nedrīkst aizmirst: laika posmā no 1992. gada līdz 1995. gadam divu stundu lidojuma attālumā no Parīzes un Berlīnes — tālād mums pavisam tuvu kaimiņos — Eiropā izcēlās nežēlīgs konflikts, kuru tā nespēja atrisināt saviem spēkiem. Lai pārtrauktu etniskās cīņas, Eiropa pat vērsās pēc palīdzības pie ASV, kas uzņēmās iniciatīvu panākt Deitonas miera līguma noslēgšanu. Līgums tika noslēgts 1995. gada decembrī Ohaio štatā. Viena no pirmajām lietām, kas pārsteidza fotogrāfi Bjeki Deporteri (*Bieke Deporter*), tiekoties ar sešdesmitgadīgo Jadranku, bija tas, ka viņa runāja, runāja un runāja. Viņa nemitējās runāt, stāstīt, atcerēties, būdama pārliecināta, ka viens no efektīvākajiem paņē-

mieniem, kā cīnīties par mieru, ir atcerēties par pārciestajām šausmām. Sajūta, ka tas noticis tikai vakar. Nav pagājuši pat ne 25 gadi, būs izaugusi tikai viena paaudze. Doma, ka tas viss varētu atkārtoties, ja mēs zaudēsim modrību un ja pārtrauksim atkārtot, līdz metas nelabi ap dūšu, par to, kas notika šajā Balkānu daļā. Tūkstošiem izvarotu sieviešu, tūkstošiem pretēji savai gribai pārvietotu, uzbrukumos ciestušu, nogalinātu vīriešu, sieviešu un bērnu. Masveida etniskā tīrīšana rasu tīrības saglabāšanas nolūkā, kas atgādina par kādu citu laiku. Visu iesaistīto pušu veiktas zvērības. Tās veikuši gan paramilitāri grupējumi, gan bruņotas privātpersonas, gan dažādas iedzīvotāju grupas, kurās brāļi cīnījušies pret brāļiem. Kā vilki. Jā, apturēt Jadrankas runas plūdus ir tas pats, kas cīnīties ar vējdzirnavām. Viņa tic vārdu spēkam, kas neļaus notikumiem grīmt aizmirstībā. Stāstot par notikumiem no jauna un atkal, tie neizzudīs no mūsu kopējās atmiņas. Par Jadrankas cīņas spara pilno dzīves gājumu stāsta septiņas grāmatas un divas filmas. Taču

Bosnija un Hercegovina, Sarajeva. 2017. gada augusts.
Jadranka Miličevića, cilvēktiesību aizstāve un Saharova stipendiāte, apciemojot jaunas romu ģimenes mājokli.

Iepriekšējais atvērums:
Bosnija un Hercegovina, Vareša.
Elda Šišića, Leilas Omerovičas meita.

viņa tāpēc nav kļuvusi iedomīga, nepavisam ne. Viņasprāt, viens no ticamākajiem rīcības veidiem ir rādīt personisku piemēru.

Konflikta priekšvakarā 1992. gadā Jadranka ar vīru un diviem bērniem dzīvoja ikdienišķu ģimenes dzīvi Sarajevā. "Es strādāju bankā, biju piederīga pie vidusskolas. Sākoties konfliktam, devos prom no Sarajevas un atradu patvērumu Serbijā. Par cilvēktiesību aizstāvi es kļuvi kopš brīža, kad man nācās bēgt. Es nevēlējos gaidīt palīdzību, jo pati gribēju palīdzēt citiem. Man jāpaskaidro, ka devos prom, vainas sajūtas pārņemta. Sarajevā es atstāju vīru. Es tur neko nevarēju darīt." 1992. gada decembrī Belgradā viņa pievienojās feministu un pacifistu organizācijai "Sievietes melnā". Tā aizsākās cīņa, kura joprojām turpinās. "Es sāku jaunu dzīvi," atceras Jadranka. "Šī ir vienīgā dzīve, ko mīlu. Ar nožēlu man jāatzīst, ka esmu zaudējusi trīsdesmit gadus, savas eksistences pirmos trīsdesmit gadus." Ar organizācijas "Sievietes melnā" starpniecību Jadranka nodibināja sakarus ar citām miera aizstāvēm, kas dzīvoja Itālijā, Spānijā, Vācijā un Ungārijā. Kopīgiem spēkiem viņas izveidoja vardarbībā cietušo sieviešu atbalsta tīklu. Viņas apkopoja tādās konfliktu zonās kā Bosnija un Horvātija dzīvojošo sieviešu stāstus un dalījās šajā pieredzē. Jadranka šīs sievietes dēvē par savām draudzenēm. "Esam izdevušas darbus angļu valodā, kurus papildina uzskatāmas liecības." Šai darbībai ir viens mērķis un viens un tas pats vadmotīvs: informēt, lai neaizmirstu; runāt, lai saglabātu mieru. Miera aizstāve Jadranka ir viena no fonda "CURE Sarajevo" dibinātājām. Tā ir nevalstiska orga-

nizācija (NVO), kura aizstāv sieviešu tiesības un kuras mērķis ir veicināt dzimumu līdztiesību un ar izglītojošu un kultūras programmu palīdzību panākt pozitīvu sabiedrības attīstību. Jadranka palīdz veidot fonda "CURE" vietējās nodaļas un nodrošina apmācību, lai iedzīvotāji spētu paši gādāt sev iztiku. Nelielās grupās sievietes tiek apmācītas pārdot medu vai lavandas smaržu spilventiņus, tiek doti padomi un ieteikti līdzekļi, lai izdzīvotu vidē, kur pat pēc kara sievietes tiek uzskatītas par kaut ko nenožīmīgu, jo īpaši romu sievietes. Saskarsme ar šīm ciešanām pamudināja Jadranku pievienoties organizācijai "CARE" — tā ir nevalstiska organizācija, kuras darbība vērsta uz atbalsta sniegšanu sievietēm, kas tiek diskriminētas.

"CURE" un "CARE" — šīs abas organizācijas ir Jadrankas dzīves jēga; viņa vada to darbību galvenokārt Bosnijā un Hercegovinā, Serbijā un Melnkalnē. Jadranka — simtprocentīga pilna laika cīnītāja, kurai nav ne ģimenes, ne privātās dzīves. Praktiski visu viņas laiku aizņem darbs dažādās vietās, nodarbību vadīšana, projektu izstrāde un līgumu sagatavošana, lai saņemtu Eiropas Savienības finansējumu. "Savu māti mēs praktiski neredzam," atzīst viens no viņas dēliem. "Viņa pastāvīgi ir ceļā, lai vadītu nodarbības." "Tāda ir viņas dzīve," uzsver Bjeke Deportere. "Tas ir vienīgais, kam ir nozīme. Cilvēkus, kam viņa palīdz, viņa nevēlas saukt par palīdzības saņēmējiem. Lielākā daļa galu galā kļūst par viņas draugiem. Varētu teikt, ka viņi kļūst par viņas otro, ja pat ne īsto, ģimeni." "Mēs kopā devāmies nelielā izbraukumā no Sarajevas uz tuvē-

Bosnija un Hercegovina, Vareša.
*Jadranka apciemo Leilu Omeroviču, kas dzīvo
nomaļā ciematā Varešā. 2014. gadā Leilas māja
cieta plūdos. Fonds "CURE" viņai sniedza
palīdzību, savācot naudas līdzekļus mājas
remontam, tomēr, lai sāktu darbus, līdzekļi nav
 pietiekami.*

Jadranka Miličevića (*Jadranka Miličević*)

jiem ciematiem," piemetina fotoreportiere. "Jadrankai tas bija ļoti svarīgi. Viņa gribēja, lai tur fotografēju. Katru gadu jūlija beigās kopā ar daudziem fonda "CURE" un organizācijas "Sievietes melnā" biedriem viņa ierodas Srebrenicā un apmeklē bojāgājušajiem veltīto memoriālu. Viņa par katru cenu vēlas uzturēt dzīvas atmiņas par piedzīvotajām šausmām." Jadranka skumji apstiprina: "Es gribēju parādīt šīs vietas Bjekei. Daži cilvēki, ko pazīstu, ir zaudējuši visu ģimeni. Viens no maniem draugiem te ir zaudējis pat 56 sev tuvus cilvēkus." Šo Srebrenicas-Potočari memoriālu atklāja astoņus gadus pēc slaktiņa, 2003. gadā, patei-

coties tādu sieviešu kā Jadranka iniciatīvai. "Mēs cenšamies panākt, lai valdība izveidotu piemiņas vietas. Mēs palīdzam aizstāvēt to sieviešu tiesības, kuras pēc kara ir palikušas vienas un ir atraitnes. Turklāt mēs meklējam arī pazudušo cilvēku mirstīgās atliekas. Uz Srebrenicas-Potočari memoriāla sienas ir 8372 upuru vārdi, taču atrasti un identificēti ir tikai 6800 bojāgājušo. Pārējo upuru atraitnes un mātes gaida, līdz tiks atrastas viņu tuvinieku mirstīgās atliekas, lai varētu par viņiem sērot. Pat pēc visiem šiem gadiem sāpes nerimstas. Kā gan var atsākt dzīvot normālu dzīvi, ja ir zaudēti tik daudzi?"

Bjekei Deporterei šī reportāža nebija viegls darbs. Viņa dziļi apbrīno un ciena Jadranku, viņas gatavību nekavējoties cīnīties, veidu, kā viņa nerimtīgi aizstāv sieviešu tiesības, viņas neatlaidīgos centienus atjaunot sieviešu līdztiesību, lai viņas spētu pašas būt noteicējas, būt neatkarīgas un pilnībā izmantot visas iespējas. Tomēr fotogrāfei bija jāpielāgojas tam, ko Jadranka viņai ļāva skatīt. Visur, kur Bjeke ceļo, — gan ASV, gan revolūcijas laikā

Ēģiptē — viņa cenšas izveidot personiskas attiecības ar cilvēkiem, pret kuriem viņa pavērs fotoaparāta objektīvu. Bjekesprāt, fotoattēls ir sava veida saruna. “Saikne ar cilvēkiem ir ārkārtīgi svarīga,” saka Bjeke. “Bieži vien cilvēki nevēlas, lai es viņus fotografētu. Bosnijā man nācās izskaidrot Jadrankai šo fotografēšanas pieeju, jo viņa uztraucās, ka parādīšu, kādā nabadzībā viņi dzīvo. Tikai pēdējā naktī es varēju darīt pēc sava prāta,

un tas bija tas, ko gribēju: apsēsties uz gultas malas saimnieku mājoklī, būt kopā ar viņu ģimeni, izveidot pašāvības pilnas attiecības, lai viņi man uzticētos.”

Bjebes fotogrāfijās netrūkst cilvēciskuma. Lūk, Leila, kas dzīvo nomaļā ciemā. Kara laikā izvarota, vīra piekauta un savu tuvinieku nodota — viņas dzīve bijusi smagu pārbaudījumu pilna. “Viņas drosme ir devusi viņai spēku šodien būt laimīgai,” uzsver Jadranka, kura ļoti atzinīgi izsakās par jauno sievieti. Ar fonda “CURE” atbalstu Jadranka ir sagādājusi Leilai šujmašīnu, lai viņa varētu šūt un savus izstrādājumus pārdot. 2014. gadā Leilas māja cieta plūdus. Jadrankas izveidotā organizācija vēlreiz iesaistījās, lai palīdzētu jaunajai sievietei

un neļautu viņai nokļūt nabadzībā, kas draud nepārtraukti. Tāda ir šīs nenogurdināmās sievietes ikdiena. Neatkarīgi no tā, kur Jadranka atrodas — Sarajevā, Melnkalnē vai Serbijā —, viņa ar organizācijas “CARE” starpniecību sniedz atbalstu romu sievietēm. Pulksten 17.00 darbdienas pirmais cēliens ir beidzies un sākas otrais — darbs fondā “CURE”. “Fonds līdz šim ir palīdzējis 15 000 romu un rumāņu sievietēm. Esam viņām nodrošinājuši iespēju saņemt medicīnisko aprūpi, veikt mamogrāfiju. Tāpat mēs vācam līdzekļus, lai finansētu skolas, un palīdzam trūcīgajiem, lai viņi nepaliktu bez pajumtes.” Tik vien ilgi, cik spēki ļaus, Jadranka turpinās savu darbu. “Man turpināt dzīvi ļauj tas, ka esmu cīnītāja un ka varu parūpēties par citiem,” secina Jadranka.

Bosnija un Hercegovina, Vareša.
Elda Šišića, Leilas Omerovičas meita.

Nākamais atvērums: Bosnija un Hercegovina, Visoko.
*Mirsadas Bešičas māja ir vienīgā māja reģionā, kurā ir ūdenskrāns.
Kaimiņienes regulāri nāk pie viņas pēc ūdens.*

Bosnija un Hercegovina, Visoko.
Haruns un Bešiču ģimenes gov.

Bosnija un Hercegovina, Vareša.
Leila Omeroviča un viņas ģimene lauku darbos.

Bosnija un Hercegovina, Sokolaca.

Jadranka sarunājas ar kādu jaunu sieviešu tiesību aizstāvi Jovanu Boljaniču un viņas tēvu Bogdanu. Jovana un Jadranka satikās kādā no Jadrankas vadītajām nodarbībām. Jovana ir izveidojusi aizstāvju organizāciju "Art Queer". Sākumā Jovanas brālis un tēvs bija negatīvi noskaņoti pret Jovanas darbību un viņai vajadzēja uz organizācijas sanāksmēm doties slepus. Tagad Jovanas tēvs atbalsta viņu, un šī ir pirmā reize, kad viņš ļauj Jadrankai apmeklēt ģimenes māju.

Nākamais atvērum: Bosnija un Hercegovina, Sokolaca.

Jovana Boljaniča savā istabā, vietā, kur viņa jūtas brīvi. Te viņa glabā dažādas lietas, tostarp arī varavīkšņkrāsas karogu, kuru viņa slēpj no sava brāļa un tēva.

Iepriekšējais atvērums: Bosnija un Hercegovina, Sokolaca.

Jovana ar sarkanu priekšautu, ko viņa apsējusi, atceroties Jadrankas nodarbību, kurā viņa piedalījās pirms septiņiem gadiem. Kopš tā laika abas sievietes turpina sazināties. Jovanas dzimtā pilsēta ir ļoti konservatīva; viņa saka, ka esot pirmā meitene, kas valkā džinsus.

Augstāk: Bosnija un Hercegovina, Sarajevo. Asja, Jadrankas palīdzība.

Bosnija un Hercegovina.
*Jadranka ceļā, apmeklējot Srebrenīcas
memoriālu.*

Nākamais atvērum: Bosnija un Hercegovina,
Srebrenica.

*Katru gadu Jadranka kopā ar fonda "CURE" un
organizācijas "Sievietes melnā" dalībniecēm
apmeklē Srebrenīcas-Potočari memoriālu, lai
pieminētu genocīdu.*

Bosnija un Hercegovina.
*Jadranka ceļo pa Bosniju, Serbiju un Melnkalni, lai
vadītu nodarbības.*

Bosnija un Hercegovina, Sarajevo.
Jadranka diskutē ar Māti Mejru. Karā Mejra ir zaudējusi divus bērnus un vīru. 1998. gadā viņas ģimenes locekļus ieslodzīja, bet vēlāk sodīja ar nāvi. Visus šos gadus viņa cenšas uzmeklēt viņu mirstīgās atliekas. Tagad viņa palīdz citām ģimenēm atrast pazudušos tuviniekus.

Divi nākamie atvērumi: Bosnija un Hercegovina, Kakaņa.
Ciemos pie Nunas Zēminas Vehabovičas. Ar draudzenes palīdzību Nuna ir sākusi īstenot projektu "Center for Mother Hope", taču tagad viņa to vada viena pati. Viņa arī strādā vietējā pašvaldībā un ir iesaistījusies Kakaņas romu aizstāvībā. Kopā viņu ir vairāk nekā 2600, un viņi apdzīvo vienu pilsētas kvartālu.

Augstāk, labā puse, augšā: Bosnija un
Hercegovina, Kakaņa.
Ciemos pie Nunas Zēminas Vehabovičas.

Augstāk: Bosnija un Hercegovina, Sarajeva.
Ciemos pie kādas romu ģimenes.

Bosnija un Hercegovina, Kakaņa.
Ciemos pie Nunas Zeminas Vehabovičas.

Nākamais atvērums:
Bosnija un Hercegovina, Sarajevo.
Jadrankas mājās.

Brīvības sardzē

Ēriks Fotorīno

Cilvēktiesības. Viens vienīgs vārds, taču tā tvērums ir ārkārtīgi plašs. Viens vienīgs neapbruņots vārds, kura būtība ir nepieļaut, lai cilvēki paši sev kļūtu par ienaidniekiem. Šis vārds iemieso daudzus ideālus un cīņas, daudzus līdz nāvei nomocītus cilvēkus, kuru dzīvības tika izdzēstas. Daudzus līgumus, lēmumus, protokolus un vienošanās, konvencijas un petīcijas. Daudz cerību un pretošanos patvaļai. Un cik daudz šai pasaulē ir vietu, kur taisnīguma spēks beigu beigās izrādījies varenāks par varas taisnīgumu vai netaisnīgumu?

Atcerēsimies, ka šīs arvien nepastāvīgās uzvaras vienmēr ir radījušas ātri gaistošo sajūtu, ka nekas tāds vairs nekad nedrīkst atkārtoties. Taču, neraugoties uz tautu svinīgi pasludinātajām idejām, neraugoties uz 1948. gada decembrī pieņemto Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, kurā jau preambulā nepiekāpīgi norādīts, ka "cilvēktiesību neievērošanas un noniecināšanas dēļ ir notikuši barbariski akti, kas ir smags pārkāpums pret cilvēces sirdsap-

ziņu, un cilvēku viskarstākā vēlme ir radīt tādu pasauli, kurā valdītu vārda un domas brīvība un kurā cilvēki būtu brīvi no bailēm un trūkuma", neraugoties uz preambulai sekojošo pirmo pantu, kuru formulējuši Eleanora Rūzvelta un franču jurists Renē Kasēns — "Visi cilvēki piedzimst brīvi un vienlīdzīgi cieņā un tiesībās" —, 20. gadsimtā vienu genocīdu nomainīja otrs. Holokaustam sekoja Pola Pota un Sarkano khmeru zvērības Kambodžā, Ruandas genocīds un serbu kareivju pastrādātie slaktiņi pret bosniešu tautu Srebrenicā. Un ar nebeidzamajiem slaktiņiem Latīņamerikā, Dārfūrā, Kongo Demokrātiskajā Republikā, Irākā, Jemenā, Sīrijā un cituviet vēl joprojām tiek grautas cilvēku pamattiesības — tiesības, kuras starptautiskā sabiedrība tik un tā arvien pasludina par universālām, neatsavināmām un nedalāmām.

Ja nāktos uzskaitīt cilvēku smagākos nodarījumus, kas bijuši vērsti pret citiem cilvēkiem, būtu jārunā vismaz par trijiem plašu repre-

Iepriekšējais atvērums:

Moisess Samans. Lībija, Zāvija, 2011. gads.
Kadafi aizstāvis ar plakātu, kurā attēlots diktators.

Zemāk:

Lerijs Tauels. Palestīniešu teritorijas, Gaza,
1993. gads.

Bērni rotaļājas ar plastmasas šaujamieročiem.

siju veidiem, kas paralēli norisinājās pēc Otrā pasaules kara beigām. Vispirms jāmin komunistiskā režīma valstis — totalitāras un imperiālistiskas. Gan Padomju Savienība ar gulaga noietnēs ieslodzītājiem, gan Maskavas iesaistīšanās sacelšanos apspiešanā bijušās PSRS satelītvalstīs (1956. gadā Budapeštā, 1968. gadā Prāgā), gan kultūras revolūcija Ķīnā, kuras laikā no 1966. līdz 1968. gadam dzīvību zaudēja miljons cilvēku. Nevar aizmirst studentu nemieru apspiešanu Tjaņņamiņas laukumā un pret miermīlīgajiem Tibetas iedzīvotājiem vērsto slaktiņu. Vēl jāmin arī koloniālie kari, sākot no Vjetnamas līdz pat Āfrikas kontinentam, kuros tika masveidā iznīcināti civiliedzīvotāji, bērni kļuva par lielgabalu gaļu, sievietes — par seksuāliem objektiem, un miljoniem cilvēku bija spiesti doties bēgļu gaitās. Tāpat arī kari Vjetnamā un Alžīrijā, uz kuriem tolaik raudzījās vienkārši kā uz nemieriem. Un visbeidzot Latīņamerikas diktatūras, sākot no Vargasa ēras Brazīlijā un Pinočeta režīma Čīlē līdz ģenerāļa Videlas militārās huntas diktatūrai Argentīnā. Šie režīmi 20. gadsimta 70. gados pastrādāja šaušalīgus cilvēktiesību pārkāpumus. Kurš gan neatceras jaunos opozicionārus, kuri no helikopteriem tika samesti jūrā, vai Maija laukuma mātes, kuras militārie spēki nodēvēja par “Maija laukuma vājprātīgajām” un kuras nenogurdināmi cīnījās par to, lai atrastu savus Argentīnas režīma tumsībā pazudušos bērnus? Šis drošsirdīgās mātes 1992. gadā tika godinātas ar Saharova balvu — apbalvojumu, kurš šogad tiek piešķirts jau trīsdesmito reizi.

Alekss Vebs
Nikaragva, Puertokabesa, 1992. gads.
Miskito kopienas bērns.

Jau uzmetot vien skatu Saharova balvas laureātu sarakstam, kļūst skaidrs, ka cīņa par cilvēktiesību ievērošanu norisinās visās frontēs: demokrātijas ievērošana, domas brīvības garantēšana un cīņa pret spīdzināšanu un visiem iespējamiem diskriminācijas veidiem un pret to, ka cilvēkiem tiek patvaļīgi atņemta brīvība, šādu rīcību motivējot ar reliģiskiem, rasistiskiem, politiskiem vai ar seksuālo orientāciju saistītiem argumentiem. Šis prestižais apbalvojums, kas pirmo reizi tika piešķirts 1988. gadā Nelsonam Mandelam und Anatolijam Marčenko (pēc nāves), nav jāuztver tikai kā apliecinājums, kas demonstrē Eiropas Parlamenta kvēlo apņemšanos aizstāvēt pamattiesības. Šī balva nozīmē ko vairāk — tās mērķis ir atbalstīt cilvēkus, kuri pakļauj sevi milzīgam riskam, lai savas valstis virzītu uz brīvības ceļa. Šos cilvēkus darot zināmus pasaules sabiedrībai, mērķis bieži vien ir palīdzēt viņiem aizsargāties pret ienaidniekiem un izrādīt viņiem dedzīgu atbalstu. Jo aizstāvēt brīvību un demokrātiju ir bīstami gandrīz visur pasaulē, un daudzi aktivisti par to ir samaksājuši ar savu dzīvību. Saharova balvas laureātu vidū ir arī tādi varonīgi cilvēki, kuri savulaik sabiedrībai bijuši nezināmi, taču, pateicoties šai balvai, kļuvuši par savas cīņas ruporu. Tas sakāms gan par ārstu Denisu Mukvegi, kurš Kongo Demokrātiskajā Republikā glāba neskaitāmi daudz nežēlīgi sakropļotu sieviešu, gan par pakistāniešu meiteni Malalu Jusafzaju, gan arī divām jaunām jezīdu sievietēm no Irākas — Nadiu

Muradu Basī Tahu un Lamiju Adži Bašaru, kuras, pārdzīvojušas Islāma valsts šaušalīgās nežēlības, uzsāka cīņu pret sieviešu tirdzniecību. Neatkarīgi no tā, vai balvas laureāti ir mātes, mākslinieki, karikatūristi, aktivisti, kuri savās valstīs nerimtīgi cīnās pret spīdzināšanu vai par mieru, etnisko minoritāšu pārstāvji vai Apvienoto Nāciju Organizācija — godinot tos, kuri stājušies pretī necilvēcīgai attieksmei, Saharova balvu jau kopš tās pirmsākumiem iezīmē daudzveidīgums un drošsirdīgums.

Kopš 21. gadsimta pirmā gadu desmita nav bijis nevienas lielāka apmēra protestu kustības, kuru nebūtu izraisījuši cilvēktiesību un cilvēka cieņas pārkāpumi. Iespējams, ka Arābu revolūcija nebūtu sākusies, ja 2010. gada 17. decembrī ielu tirgotājs Muhameds Buazizi Tunisijas pilsētā Sīdī Bū Zeidā nebūtu pašaizdedzinājies, tā paužot savu izmisumu un protestu pret Ben Alī un viņa piekritēju atbalstīto netaisnīgo sistēmu. Zaudējot savus tirgošanās piederumus, viņš bija zaudējis jebkādas nākotnes izredzes. Savukārt par to, cik dziļas saknes ir konfliktam Sīrijā, var spriest, redzot vārdus, ko uz Damaskas ēku sienām uzrakstījuši trīspadsmitgadīgi pusaudži: "Vācies projām, Bašar!" Sīrijas prezidents reaģēja, turpinot slepkavot pats savu tautu, turklāt vairākkārt izmantojot ķīmisko ieroci zarīna gāzi, kas 2013. gadā Gutā un četrus gadus vēlāk valsts ziemeļrietumu pilsētā Hān Šeihūnā izdzēsa tūkstošiem nevainīgu cilvēku dzīvību. Un nekas nespēj skaidrāk parādīt Krievijas atbalstītās Sīrijas valdības armijas absolūto cilvēcīguma zudumu kā Sīrijas pilsētas Alepo traģēdija 2016. gada nogalē. No tūkstošiem

Nākamais atvērumš: **Hirodži Kubota**
Ziemeļkoreja, Čondžina, 1986. gads.
Milzīgs prezidenta Kima Irsena portrets pie Kima Čheka vārdā nosauktā tērauda ražošanas kompleksa ieejas.

attēlu, kuri dokumentē šo katastrofu, pasaulē atmiņā visvairāk iespiedies Anass al Baša, tā dēvētais Alepo klauns, kurš bombardēšanu laikā centās uzmundrināt bērnus un kāda uzlidojuma laikā pats gāja bojā “vienā no šīs pasaules tumšākajām un draudpilnākajām vietām”, kā bērēs izteicās viņa brālis.

Šis uzskaitījums vēl nav galā. Kongo Demokrātiskajā Republikā, kurā valda haoss un pilnīga nesodāmība, vēl joprojām regulāri notiek milicijas un armijas rīkotas asinspirtis. Uzbrukumi, vardarbība, cilvēku nolaupīšana un izraidīšana — daudzās Āfrikas valstīs, kur bruņoti konflikti jau gadiem ilgi ir ikdienas dzīves sastāvdaļa, cilvēktiesību pārkāpumu ir tik daudz, ka tos vairs nav iespējams saskaitīt — no Nigērijas līdz Kamerūnai “Boko Haram” grupējuma stingrā uzraudzībā, no Mali līdz Somālijai, Sudānai un Čadai. Nevar aizmirst arī vairāk nekā sešus miljonus cilvēku, kuri kopš Otrā pasaules kara zaudējuši dzīvību Kongo austrumos Lielo ezeru reģionā. Tas šo reģionu padara par vienu no asiņainākajām vietām mūslaiku vēsturē.

Arī Latīņamerika pieder pie tām pasaules vietām, kur cilvēka dzīvībai nav teju nekādas vērtības. Pēdējā organizācijas “Amnesty International” ziņojumā ir uzsvērts, ka Centrālamerikas “ziemeļu trijstūris”, proti, Gvatemala, Salvadora un Hondurasa, 2016. gadā bija pašu bīstamāko pasaules reģionu vidū. “Slepkavību skaits šajās valstīs bija augstāks nekā lielākajā daļā no visas mūsu planētas konflikta zonām. Salvadorā slepkavību rādītājs (108 slepkavības uz 100 000 iedzīvotājiem) bija viens no augstākajiem pasaulē.” Taču pie-

rādījums tam, ka izlīgums vienmēr ir iespējams — pat tad, ja naidā dzīvots piecdesmit gadus — ir, piemēram, situācijas uzlabošanās Kolumbijā pēc vienošanās noslēgšanas starp valdību un Kolumbijas revolucionāro bruņoto spēku kaujiniekiem. Savukārt Venecuēla, kurā valda prezidenta Nikolasa Maduro diktatūra, patlaban cieš no ekonomiskās krīzes un valstī notiek demokrātisko institūciju un politisko pretinieku apspiešana.

Ja mēs izklātu sev priekšā karti, kurā attēloti nesenākie cilvēktiesību pārkāpumi, tajā būtu jāiezīmē arī mazāk zināmais Laosas hmongu vai Turkmenistānas minoritāšu liktenis. Šeit valsts izlēmīgi vērsās pret jebkādu izmeklēšanu ar brīvībām saistītos jautājumus. Un visbeidzot jāpiemin Vidusjūra, kas, kā visiem zināms, ir kļuvusi par Lībijas, Sīrijas, Jemenas, Sudānas vai Mali izcelsmes migrantu kapavietu, un tuvākajā laikā risinājums šīm traģēdijām nav saskatāms. Jāpiemin arī visi tie pārkāpumi, kuri plašsaziņas līdzekļiem palikuši nepamanīti, un tie brīvību aizstāvji, kuru darbība risinās ārpus informācijas sabiedrības skata lēnča.

Vai šis teju bezgalīgais ciešanu un sakāvju uzskaitījums būtu jāuztver kā zīme, ka pamattiesību situācija arvien pasliktinās? Stāvoklis nav tik vienkāršs, tomēr arī ne tik drūms. Kā to saprast? Bijušais Francijas cilvēktiesību vēstnieks Fransuā Zimerē cilvēktiesību jēdzienam devis skaidru, bezkaislīgu definīciju. Viņš raksta: “Cilvēktiesības nav nedz morāle, nedz vērtības. To ievērošanu nenosaka nedz simboli, nedz vēl jo mazāk — sašutums. Tās ir tie-

Kristofers Andersons
Čile, Santjago, 1995. gads.
*Militārā parāde par godu Augusto Pinočētam
prezidenta pils priekšā.*

sības, kas dzimušas politiskos kompromisos, un līdz ar to tās nav perfektas. Tās ir tiesības, kuras vai nu pastāv, vai nepastāv, tās vai nu tiek piemērotas, vai pārkāptas. Tiesības netikt spīdzinātam, tiesības uz taisnīgu tiesvedību, tiesības sievietēm un vīriešiem būt vienlīdzīgiem, bērnu tiesības izdzīvot savu bērnību. Cilvēktiesību ievērošanā savu artavu iegulda visi, un šis galīgais mērķis tām piešķir morāles spēku." (Zimeray, François. *J'ai vu partout le même visage. Un ambassadeur face à la barbarie du monde*. Plon, Parīze, 2016.)

Raugoties no šā skatupunkta, cilvēktiesības kopš Nirnbergas procesiem (1945–1946), kuros tika tiesāti nacionālsociālisma vadoņi, līdz Starptautiskās Krimināltiesas izveidei 2002. gadā ir arvien turpinājušas attīstīties, kulmināciju sasniedzot universālisma koncepcijā. Kā jau redzējām, tas nenozīmē, ka šajā pusgadsimtā nebūtu notikusi virkne asiņainu katastrofu — tomēr tiesības, kas sākotnēji pamatojās tikai 1948. gada Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 30 pantos, kur, piemēram, nebija teikts ne vārda par bērnu situāciju, kopš tā laika arvien ir tikušas pilnveidotas un papildinātas. gadu gaitā ir izveidotas jaunas tiesības, paredzot aizsardzību bēgļiem un bezvalstniekiem, sievietēm un bērniem. Ir pasludinātas ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības, paplašināta un Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Padomes un citu daudz-

pusēju institūciju līmenī nostiprināta cīņa pret diskrimināciju. Runājot par Starptautisko Krimināltiesu, ir jāatzīst progress, ko iemieso šādas iestādes izveidošana, kura cīnās pret potenciālām nežēlībām, pirms tās notikušas, pretstatā citām īpašajām tiesām, kuras — sākot no Ruandas līdz bijušajai Dienvidslāvijai — tikušas izveidotas tikai pēc tam, kad traģēdijas jau notikušas, tā veidojoties pretrunai ar tiesību koncepciju pašā tās būtībā.

Uzskaitot jaunākos sasniegumus, ir jāpie-min arī iejaukšanās tiesību atzīšana 2004.–2005. gadā, ko starptautiskajās tiesībās apzīmē ar nepārprotamo jēdzienu "pienākums aizsargāt". Tomēr šo lielo progresu vājināja starptautiskā interence Lībijā, proti, Rietumu spēkiem pārkāpjot savu tiesisko mandātu, tika izraisīta brutāla režīma nomaiņa. Nav skaidrs, vai pēc Lībijas notikumiem intervences tiesības varēs saglabāt savu līdzšinējo veidolu, kaut arī nevar noliegt, ka veikta intervence šajā valstī bija vajadzīga.

Līdzās pastāvīgiem cilvēktiesību pārkāpumiem, kas notiek valstīs ar autoritāriem režīmiem, šīs tik nozīmīgās tiesības mūsdienās ir pakļautas vēl citiem lieliem draudiem — universāluma principa apšaubīšanai. Daudzas Āzijas un arābu valstis, un pat Amerikas Savienotās Valstis tiecas ierobežot cilvēktiesību darbības jomu, atsaucoties uz kultūras atšķirībām un ārkārtējiem apstākļiem. Spriežot pēc šo valstu teiktā, tiesību pielāgošana situācijai ir attaisnojama — ja apšaubāmu īpašu apstākļu dēļ pat netiek nolemts tās pavisam atcelt. Bijušais Malaizijas premjer-

Iepriekšējais atvērumš:
Tomass Dvoržaks. Krievija, Groznija, 2002. gads.
Meitene ar baloniem. Fonā postījumi, kas radušies divu Čečenijas karu rezultātā.

ministrs Mahatirs bin Mohamads ir izstrādājis "aziātisko vērtību" teoriju, uz ko atsaucas arī Ķīnas iestādes, uzsverot, ka šīs īpatnības prevalē pār starptautiskajām normām. Fransuā Zimerē rakstīja: "Šīs specifiskās īpatnības tiek minētas kā pamatojums tam, lai pilsoniskās un politiskās tiesības uzlūkotu par mazāk svarīgām nekā ražošanas, patēriņa un pakļaušanās tiesības." Citiem vārdiem sakot, tiek apgalvots, ka cilvēktiesības var atšķirties, tās var mērit ar dažādām mērauklām un ir nepieciešamas konkurējošas normas, kurās tradīciju un paražu vārdā priekšroka ir dodama nacionālajiem likumiem, darbojoties principiem "katrs pie sevis" un "katrs sev". Šāds pats nolūks ierobežot tiesību universālumu ir vērojams Islāma valstu sadarbības organizācijas valstu līderu attieksmē. Islāma cilvēktiesību deklarācijā, kas publicēta jau 1990. gadā, ir nodalītas vīriešu un sieviešu tiesības. Taču ar šādiem mēģinājumiem nenodarbojas tikai autokrātiskie režīmi vien. Arī Amerikas Savienotajās Valstīs jau tolaik, kad prezidents vēl bija Džordžs Bušs un pasaule vēl nebija iepazinusi Donaldu Trampu, pamattiesības tika vājinātas, piekopjot praksi, ko valsts skatījumā attaisnoja citi, svarīgāki motīvi. ASV armijas īstenotās spīdzināšanas Irākā vai ieslodzīšana Gvantanamo cietumā ir uzskatāmi piemēri šai relativizēšanai. Taču jājautā, vai vienu tiesību vārdā drīkst nesodīti upurēt citas tiesības?

Tiesību universāluma koncepciju apšaubā arī trīs Āfrikas valstis — Dienvidāfrika, Gambija un Burundi, kuras ir paudušas nodomu izstāties no Starptautiskās Krimināltiesas (t. i., no Romas statūtiem), kā iemeslu minot to, ka

Hāgas Starptautiskā Krimināltiesā prioritāri vērsoties pret Āfrikas valstu līderiem. Šis ir nepatīss apgalvojums, kas galvenokārt vērs uzmanību uz nesodāmību, ko jau gadu desmitiem ilgi baudījuši daudzi no minēto valstu vadītājiem. Organizācija "Amnesty International" norāda, ka Āfrikas Savienība ir arvien no jauna aicinājusi valstis neievērot to starptautiskās saistības, proti, pienākumu apcietināt Sudānas prezidentu Omaru al Baširu, kuru Starptautiskā Krimināltiesā ir izsludinājusi meklēšanā par pastrādātajiem genocīda noziegumiem. "Amnesty International" apgalvo, ka Uganda 2016. gada maijā netika viņu apcietinājusi, lai izdotu Starptautiskajai Krimināltiesai, tādējādi neizpildot savas saistības pret neskaitāmiem tūkstošiem Dārfūras konflikta laikā nogalināto vai izraidīto cilvēku.

Šis pārmaiņas liecina, ka vispārējās cilvēktiesības patlaban saskaras ar arvien varenāku pretenīku: valstu suverenitāti un identitārisma idejām. Līdz ar to mūs apdraud tas, ka šo restriktīvo pieeju vārdā varētu tikt noliegts indivīds un aizmirsts tas, ka eksistē tiesības, kas ikvienam cilvēkam pienākas vien tāpēc, ka viņš dzīvo, ir pasaules pilsonis un pilnvērtīgs starptautiskās sabiedrības loceklis. Tomēr nevar teikt, ka cīņa ir zaudēta. Tā ir pastāvīga, nerimtīga cīņa, kurai spēku dod visi tie cilvēki, kas savās valstīs, vietās, kur viņi pakļauti ciešanām, dod savu ieguldījumu kopīgajā lietā. Labs piemērs tam ir trīsdesmit Saharova balvas laureāti, kuri jau trīs gadu desmitus paver durvis cerībai un dara visu, lai šīs durvis neaizcirstos. Aizstāvēt cilvēktiesības pirmām kārtām nozīmē aizstāvēt tās aizstāvjus.

Saharova balva

Šī balva par domas brīvību, ko pirmoreiz piešķīra 1988. gadā Nelsonam Mandelam un Anatolijam Marčenko, ir augstākais cieņas apliecinājums centieniem cilvēktiesību jomā, ko piešķir Eiropas Savienība. Ar to tiek izteikta atzinība personām, grupām un organizācijām, kuras ir būtiski veicinājušas domas brīvības aizsardzību. Ar šīs balvas un ar to saistītā tīkla starpniecību ES atbalsta laureātus, kuri tādējādi tiek stiprināti un atbalstīti viņu cīņā.

Saharova balva līdz šim ir piešķirta disidentiem, politiskiem līderiem, žurnālistiem, juristiem, pilsoniskās sabiedrības aktivistiem, rakstniekiem, mātēm, sievietēm, minoritāšu līderiem, pretterorisma grupai, miera aktivistiem, aktivistam, kurš iestājās pret spīdzināšanu, karikatūristam, tiem, kuri ilgstoši ieslodzīti pārliecības dēļ, kinorežisoram, ANO kā organizācijai un pat bērnam, kurš cīnās par tiesībām uz izglītību. Šī balva jo īpaši tiek piešķirta par

vārda brīvības, minoritāšu tiesību aizsardzības, starptautisko tiesību ievērošanas, demokrātijas attīstīšanas un tiesiskuma īstenošanas veicināšanu.

Saharova balvu un naudas prēmiju 50 000 eiro apmērā Eiropas Parlaments piešķir svinīgā sēdē Strasbūrā katra gada beigās. Kandidātus var izvirzīt ikviena Parlamenta politiskā grupa, kā arī to var darīt atsevišķi deputāti (ja kandidātu atbalsta vismaz 40 deputāti). Ar kandidātiem iepazīstina kopīgā Ārlietu komitejas, Attīstības komitejas un Cilvēktiesību apakškomitejas sēdē, un to locekļi balso par atlases sarakstā iekļautiem trim kandidātiem. Galīgo Saharova balvas laureātu vai laureātus izvēlas Priekšsēdētāju konference — tā ir Eiropas Parlamenta priekšsēdētāja vadīta struktūra, kurā darbojas visu Parlamentā pārstāvēto politisko grupu vadītāji. Tādējādi balvas saņēmēja izvēle kļūst par patiesu Eiropas izvēli.

Saharova balvas laureāti

- 2017.** gads — Demokrātiskā opozīcija Venecuēlā
- 2016.** gads — Nadia Murada un Lamija Adži Bašara
- 2015.** gads — Raifs Badāvi
- 2014.** gads — Deniss Mukvege
- 2013.** gads — Malala Jusafzaja
- 2012.** gads — Nasrina Sotudeha un Džafars Panahi
- 2011.** gads — “Arābu pavasaris” (Muhameds Buazizi, Ali Ferzats, Asma Mahfūza, Ahmeds El Senusi un Razana Zaituneha)
- 2010.** gads — Giljermo Farinjass
- 2009.** gads — “Memoriāls” (Oļegs Orlovs, Sergejs Kovaļovs un Ludmila Aleksejeva “Memoriāla” un visu pārējo cilvēktiesību aizstāvju Krievijā vārdā)
- 2008.** gads — Hu Dzja
- 2007.** gads — Salihs Mahmuds Mohameds Osmans
- 2006.** gads — Aleksandrs Milinkevičs
- 2005.** gads — “Damas de Blanco”, Hauva Ibrahima, “Reportieri bez robežām”
- 2004.** gads — Baltkrievijas Žurnālistu savienība
- 2003.** gads — ANO ģenerālsekretārs Kofi Annans un viss ANO personāls
- 2002.** gads — Osvaldo Hosē Paija Sardinjass
- 2001.** gads — Izats Gazavi, Nurita Peleda-Elhanana, monsinjors Zakariešs Kamveņu
- 2000.** gads — “¡BASTA YA!”
- 1999.** gads — Šanana Gušmao
- 1998.** gads — Ibrahims Rugova
- 1997.** gads — Salima Gezali
- 1996.** gads — Vei Dzjinšens
- 1995.** gads — Leila Zana
- 1994.** gads — Taslima Nasrīna
- 1993.** gads — “Oslobođenje”
- 1992.** gads — “Las Madres de Plaza de Mayo”
- 1991.** gads — Adems Demachi
- 1990.** gads — Auna Sana Sū Čī
- 1989.** gads — Aleksandrs Dubčeks
- 1988.** gads — Nelsons Rolihlahla Mandela, Anatolijs Marčenko (pēc nāves)

Eiropas Parlamenta loma

Saskaņā ar jaunākajām sabiedriskās domas aptaujām Eiropas Savienības pilsoņi uzskata, ka cilvēktiesības ir vērtība, kas Eiropas Parlamentam būtu prioritāri jāaizstāv. Cilvēktiesības ir iekļautas ES Līgumos un Pamattiesību hartā, kā arī ES ārējo attiecību politikā, tostarp rīcības plānā cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2015.–2020. gadam. Attiecībās ar ārpussavienības valstīm Eiropas Savienībai ir jāveicina demokrātijas vērtības, tiesiskums, cilvēktiesību un pamatbrīvību universālums un nedalāmība, cilvēka cieņas ievērošana, līdztiesības un solidaritātes princips, kā arī ANO Statūtu un starptautisko tiesību principu ievērošana. Eiropas Parlamentam ir nozīmīga loma demokrātijas, vārda brīvības, godīgu vēlēšanu un vispārējo cilvēktiesību aizsardzībā un veicināšanā.

Eiropas Parlaments ne tikai piešķir ikgadējo Saharova balvu, bet arī atbalsta un aizstāv cilvēktiesības, pieņemot rezolūcijas par ārkārtas situācijām cilvēktiesību jomā, izdodot gada ziņojumu par cilvēktiesībām un demokrātiju pasaulē un Eiropas Savienības politiku šajā jomā, iesaistoties parlamentārajā dialogā un diplomātiskajos sakaros ar trešo valstu parlamentiem un iestādēm, rīkojot uzklaušanās par cilvēktiesību jautājumiem savās komitejās, piedaloties vēlēšanu novērošanas misijās visā pasaulē, organizējot kopīgus pasākumus ar SBT, piešķirot Saharova balvu cilvēktiesību aizstāvjiem un rīkojot citus ar cilvēktiesību aizsardzību saistītus pasākumus sadarbībā ar dalībvalstu parlamentiem un pilsonisko sabiedrību.

Rezolūcijās par ārkārtas situācijām cilvēktiesību jomā, ko pieņem katrā plenārsēdē Strazbūrā, Eiropas Parlaments pievērš uzmanību cilvēktiesību pārkāpumiem visā pasaulē un pauž savu nostāju pret tiem. Parlaments arī atkārtoti savu vienbalsīgo nostāju pret spīdzināšanu un nāvessodu, par cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību, konfliktu novēršanu, sieviešu un bērnu tiesībām, minoritāšu, pamattiesīgotāju un cilvēku ar invaliditāti tiesību aizsardzību visā pasaulē. Eiropas Parlamenta rezolūcijas bieži ir pamats ES Ministru padomes, Eiropas Komisijas un Eiropas Ārējās darbības dienesta rīcībai, un dažkārt šādā veidā var nekavējoties ietekmēt attiecīgo valdību rīcību.

Eiropas Parlaments pārrauga ES ārējās attiecības, jo tā likumdošanas pilnvaras ļauj tam nesniegt piekrišanu nolīgumu noslēgšanai ar citām valstīm, ja tās nopietni pārkāpj cilvēktiesības un demokrātiskos principus. Parlaments uzstāj, ka ir stingri jāievēro cilvēktiesību klauzulas, ko regulāri iekļauj šādos nolīgumos. Parlaments 2011. gada aprīlī aicināja ES pārtraukt sarunas par ES un Sīrijas asociācijas nolīgumu, un tā paša gada septembrī ES sadarbības nolīgums ar Sīriju daļēji tika apturēts, "līdz Sīrijas varas iestādes būs pārtraukušas regulāros cilvēktiesību pārkāpumus".

Kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP), kā arī attīstības sadarbības politikas ietvaros ES tiesību akti paredz, ka ir jātiecas "izveidot un konsolidēt demokrātiju un tiesiskumu, un cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu". Šis mērķis ir nepārprotami iekļauts

Līgumā, lielā mērā pateicoties Eiropas Parlamentam. Katru gadu Parlaments pieņem ziņojumu par Eiropas Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos gada ziņojumu Eiropas Parlamentam par ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas galvenajiem aspektiem un pamatvirzienu izvēli.

Cilvēktiesību apakškomiteja (*DROI*) ir galvenā struktūra, kas atbildīga par parlamentāro darbu ar cilvēktiesību jautājumiem. Tā ir forums, kurā EP deputāti, starptautiskie dalībnieki, eksperti un pilsoniskā sabiedrība ierosina un novērtē ES un starptautiska līmeņa pasākumus cilvēktiesību problēmu risināšanai. Lai rīkotu šādas diskusijas, *DROI* regulāri iesaistās citu EP komiteju darbā vai aicina tās iesaistīties *DROI* darbā. Tās ziņojumus un rezolūcijas pieņem Ārlietu komiteja. Arī Attīstības komiteja regulāri rīko diskusijas par cilvēktiesībām jaunattīstības valstīs, savukārt komiteju delegācijas apspriež cilvēktiesību jautājumus valstu apmeklējumu laikā.

Parlaments ir nostiprinājis arī savu lomu cilvēktiesību aizstāvēībā, atbalstot parlamentāro demokrātiju un parlamentāro politisko dialogu, tā pastāvīgajām delegācijām rīkojot uzklaušanās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem no ārpussavienības valstīm, un nosūtot

ad hoc delegācijas cilvēktiesību stāvokļa novērtēšanai uz vietas. Galvenie Eiropas Parlamenta deputātu un trešo valstu parlamentu deputātu politiskā dialoga forumi ir ES un Āfrikas, Karību un Klusā okeāna valstu apvienotā parlamentārā asambleja, Savienības Vidusjūrai parlamentārā asambleja, Eiropas un Latīņamerikas Parlamentārā asambleja, proti, *Eurolat*, un *Euronest* parlamentārā asambleja ar Austrumeiropas partneriem.

Eiropas Parlaments jau ir izmantojis savas budžeta pilnvaras, lai ievērojami palielinātu līdzekļus demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanas programmām, turklāt tas panāca, ka tiek saglabāta Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta darbība, kas ir svarīgs finanšu un politisks instruments, ar ko atbalstīt pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjus, īpaši tos, kuru dzīvība ir apdraudēta.

Eiropas Parlaments papildus darbam cilvēktiesību jomā ir apņēmis atbalstīt brīvas un godīgas vēlēšanas valstīs ārpus Eiropas Savienības, jo vēlēšanām ir būtiska nozīme demokrātijas veidošanā, likumības nodrošināšanā un sabiedrības uzticības vairošanā iestādēm. EP deputāti regulāri vada ES vēlēšanu novērošanas misijas un piedalās tajās, lai nodrošinātu, ka tiek pilnībā ievērotas cilvēku tiesības izvēlēties savus priekšstāvjus.

Nākamais atvērums:
Nikoss Ekonomopulos
Turcija, Jozgata, 1990. gads.
Politiskas pulcēšanās laikā.

Luksemburga: Eiropas Savienības
Publikāciju birojs, 2017

Print

ISBN 978-92-846-1601-5

doi:10.2861/598259

QA-01-17-954-LV-C

PDF

ISBN 978-92-846-1583-4

doi:10.2861/688105

Printed by Bietlot in Belgium

Plašāka informācija pieejama tīmekļa vietnēs

europarl.europa.eu

europarl.europa.eu/sakharov

Publikāciju birojs

